

Nemunas

Nr. 12
(285-726)

2010 m.
balandžio 1-7 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Sveiki sulaukė Šv. Velyku

Velykiniai atvirukai iš Maironio rinkinio, saugomo Maironio lietuvių literatūros muziejaus fonduose.

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Juk prisimenate: jei pirmoje spektaklio dalyje ant sienos kabos šautuvas, tai paskutiniojoje jis būtinai turi išsauti. O kovo 25 d. Kauно rotušė okupavus triukšmingiemis teatralams viena paruošta konfeti „chlapūškė“ (kurią kalbininkai griežtai liepia vadinti pauškučiu), émė ir neiššovė – nepliaukštėlėjo. Pasivoliojo po komisijos dainuojaantiems „Liūdniems slibinams“ ir – nieko... Gal kažkas scenarijuje negerai? Bet kas gali nutikti scenarijui, kuris jau metai iš metų kartojamas beveik be jokių nukrypimų. O dabar dar ir pataisinimas yra – krizė... Lietuvos teatro sajungos Kauno skyriaus pirmininkas Andrius Žiurauskas liūdnai juokavo apie tryliką šventę, kuriai net kalbos nespejė parengti, kurią „praskaidrins“ būsimieji bedarbiai iš Muzikos akademijos ir t. t.

I rotušėje dalijamų „Fortūnų“ įteikimo šventę kasmet renkasi daugmaž tie patys aktyviausi teatralai ir tie, kuriems reikia ateiti apdovanojimo atsiimti. Visiems lyg ir linksma. (Teatralai tikriausiai vieni iš nedaugelio, kurių neslegia rotušės iškilmingumas ir neįtikėtinas oro tankis.) Tačiau rutina jau ne juokais akis bado. Turbūt neatsitiktinai šiais metais vis dažniau prisimenami šlovingesni ir smagessni praeities laikai: karnavalinės eisenos Laisvės alėja ir labai jau juokingas krepšinis Sporto halėje. Apie tai iškilmį metu net miesto meras Andrius Kupčinskasis išsivajojo, nors išvakarėse ir dalyvavo tradiciniame teatralų boulingo turnyre, kuriame vėl nugalėjo Kauno kamerinis teatras: „Mano vaikystėje teatro dienos buvo daug išpūdingesnės ir skirtos visam miestui. Linkiu to siekti ateityje, nes Kaune turime daug puikių aktorių. Teatrai lankomi žiūrovų, bilietai išperkami, tačiau glaudesnio santykio dar trūksta. Todėl visas miestas turi gyventi teatru bent šią vieną dieną per metus. I ją puikiai išsiliet ir politikai. Mes savo profesinės dienos neturime, tačiau dramą kasdieniame darbe tiek, kad jį sunkiai atskirsi nuo teatro.“

Kad teatralai užsidarė savo cercho rėmuose, ima jausti ir patys. Todėl šiais metais surengtas pirmasis Kauno premjerų festivalis „Fortūnos dienos ir naktys“, turėjės praversti duris miestiečiams. Tačiau prasiverė labai jau mažas plyšelis. Paplanuota, pasvajota ir atidėta į šalį (tikėkimės, bent jau nuspėjama ateicių). Dauguma teatrų šią dieną šventę kaip sumanę ir tik savame būrelyje. Teatrališkumo geraja prasme vėl pritrūko.

Tiesa, yra ir didesnių problemų. Tai, kaip švenčiame vieną dieną metuose, tik iliustruoja, kaip gyvename visus metus. Jau beveik į kryžiaus mūši kyla Lietuvos teatro kritikai reikalaudami TIKROJO TEATRO sau ir publikai. Blogiausia, kad už publiką reikalauti turi kritikų sauvelė, nes žiūrovams tokas teatras, koks šiandien dažniausiai rodomas scenoje, visai patinka. Tieki daug ir tokius kurtinančius aplodismentus atstojujus jokiais laikais saleis nebuvo nei mačiusios, nei girdėjusios. Apie tai ir prakalbo šiu metų premjerų vertinimo ir „Fortūnų“ teikimo komisijos pir-

„Fortūnų“ ir jų numylėtinų būrys.

Ji taip ir neiššovė

mininkė Elvyra Markevičiūtė. „Pernai jau kalbėjau apie krizę, o šiemet turiu vėl kartotis. Deja, ji jau ne tik vertybinié, bet ir finansié. Teatralai priklausomi nuo savo profesijos, nieko kito jie veikti negali. Todėl jiems ir lieka viena išeitis: nuleisti profesinę kartelę ir eiti lengvesniu keliu. Bet jei krizė yra tik pereinamasis etapas iš vienos būsenos į kitą, jau neaišku, kur atsidursime jai pasibaigus. Nuėjus teatro komercialėjimo link, nebus kelio atgal. Taip pamažu dezorientuojamas žiūrovas, jis jau nelabai žino, kas yra geras spektaklis. Prisižiūrime tiek daug „pramoninių“ darbų. Todėl linkiu neišduoti savo profesijos, pateisinti pasirinkimą.“ Visi šie kritiški žodžiai teatralų buvo sutiki tyliais atodūsiais ir nervingais krebždesiais. Kritikos menininkai dažniausiai nemégsta. E. Markevičiūtė pripažino, jog tai yra tik bendrosios tendencijos, kurios neapima puikių išskirtinių pavyzdžių. O publika jau iš tiesų nebeturi savo kriterijų. „Manau, ir patys teatralai tai jaučia ir yra susirūpinę. Reikia ieškoti išeicių. Aišku, padėtis sudėtinga. Teatrai labai menkai finansuojami, spektakliai kuriami minimaliomis sąnaudomis ir per labai trumpą laiką. Tada ir atsiranda pagunda padaryti viską paprasčiau, lengviau. Kūrybinę krizę galima įveikti atsinaujinant, o finansai stumia teatrą į prastą padėtį, prie kurios labai greitai priprantama. Tačiau Kauno situacija niekuo nesiskiria nuo bendros Lietuvos teatrų padėties. Tiesa, mums sunkiau dėl užsišesusio Dramos teatro remonto. Tačiau ir tokiomis sąlygomis sugebama visai neblagai dirbti. Manau, teatro vadovas pasirinko gerą kryptę, kviesdamas kurti jaunus aktorius ir režisierius. Tačiau, mano manymu, reikia sudaryti sąlygas jaunesniems ir vyresniems, patyrusiems aktoriams ir režisieriams dirbti kartu, keistis entuziazmu ir patirtimi. Dabar nutinka taip, kad vaidina jauni aktoriai,

„Fortūnų“ teikimo komisijos pirmininkė Elvyra Markevičiūtė ir Lietuvos teatro sajungos Kauno skyriaus pirmininkas Andrius Žiurauskas.

spektakliai statomi jaunu režisierių, juos žiūri savi žiūrovai ir kritikos straipsnius rašo savi jauni kritikai. Tada pritrūksta kitokiu, svariu kriterijui, atrodo, kad situacija labai gera. Vis dėlto manau, jog ateityje viskas susitvarkys.“

Siais metais vertinimo komisija ir vėl neskyré pagrindinio prizo už geriausią režisūrą, nes darbo, atitinkusio aukštus reikalavimus, iškeltus dar praeityje, ši sezoną taip ir neatsirado. Tačiau puikių aktorių vaidmenų lyg ir nepritrūko. „Fortūnos 2010“ prizai buvo įteikti: režisierui ir dramaturgei Agnei Dilytei – už dramaturgijos ir režisūros jungtį spektakliuose „Lauros kosmosas“ ir „Sidabrinis fėjos šaukštėlis“ Kauno mažajame teatre; režisierui ir choreografui Andriui Kurieniui – už šokio spektaklį „Sapnas Nr. 5“; aktorei Inesai Paliulytei – už Nadeždos vaidmenį spektaklyje pagal Biljanos Srblijanovič pjesę „Skėriai“; aktoriams Tomai Vaškevičiutei ir Tomui Rinkūnui – už darnų kūrybinį duetą spektaklyje „Laimingi“ pagal Friedricho von Schillerio pjesę „Klasta ir meilė“ Kauno

Keista dvikova: aktorius Dainius Svobonas ir choreografas Andrius Kurienius.

„Padékos fortūnos“ už nuopelnus Lietuvos teatrui.

„Fortūnos 2010“ diplomai atiteko: dirigentui Juliu Geniuši – už svarų indėlį į Kauno valsstybinio muzikinio teatro kūrybių veiklą ir Kauno miesto muzikinį gyvenimą, šviesų dailininkui Vladimirui Šerstabojevui – už šviesų dizainą šokio spektaklyje „Sapnas Nr. 5“ ir svarų indėlį plėtojant šią meno šaką; solistei Rūtai Zaikauskaitei – už Čariti vaidmenį Cy Colemano miuzikle „Mieloji Čariti“ Kauno valsstybine muzikiniam teatre; aktoriui Antanui Kurklieciui – už Jovičiaus, Fredžio ir Dados Tėvo vaidmenį spektaklyje pagal Biljanos Srblijanovič pjesę „Skėriai“; aktoriams Tomai Vaškevičiutei ir Tomui Rinkūnui – už darnų kūrybinį duetą spektaklyje „Laimingi“ pagal Friedricho von Schillerio pjesę „Klasta ir meilė“ Kauno

valsstybine dramos teatre.

Vėliau dar ne vienam teatralui atiteko itin vertingi aukso spalvos „Niekiai“ už keičiausius ir kuriozišciausius šių metų teatrinius pasiekimus. Šie prizai, deja, tik dar kartą priminė, kad po teatrine Kauno saule beveik nieko nauja. Panasių ar visai tapačių apdovanojimų būta ir ankstesniais metais. Viši teatrai ir pagrindiniai jų veikėjai vėl apsnekėti geriausiu Kauno teatro kritikių – dviejų scenos pelių, matančių ir „išvirksčiasias“ teatrų puses. Tačiau tokios kalbos jau tikrai turėtų likti teatralų cercho rėmuose.

Kaip tik laiku atvyko šarvuoti automobiliai, pasiruošę išgabenti geriausius ir apdovanotuosius šių metų teatralus ir jų kolegas į „kulklių puotą su prašmatniu vaizdu pro langus“.

**Narciso FREIMANO
nuotraukos**

Adskio krislas

*Kad būtum žiniasklaidai įdomus,
Duok laisvę instinktams, fantazijai,
Kaitaliok pomėgius, malonumus
Ir, aišku, lytinę orientaciją...*

*Narciso FREIMANO
nuotraukos*

Rasa JESKELEVIČIENĖ

Vanagas

Autorės asmeninio archyvo nuotrauka

Nutūpės ant palangės plaku sparais, beldžiu snapu į langą stiklą.

- Laikas, - skaičiuoju duslius dūžius.

Ji išeina nuleidusi galvą. Seka paskui sklendžiantį savo šešelį, vos judinanti sparnus tviskiame sniego plutos veidrodje. Tuoj snigs ir išbluks žydras kontūras, vedantis nuo kalinėn. Ji negali abejoti - mano akyse atsispindėti jos pasaulis.

Viršukalnéje liko namai su vėjo taršomu nendriniu stogu, su židiniu kambario viduryje, kuriame slapsosi užkimęs aidas, su langu į slénį, pro kurį giedromis dienomis regėdavo begalinį išsiliejusios žalumos okeaną. Naktimis, kai negalėdavo užmigti, klausydavosi nerangių elniaragių krebždesio namo kertėse. Jie kaudavosi tarpusavyje, nuozmiai sunerė ragus. Jai šios kovos atrodė beprasmės. Rytais surinkdavo atvésusius karių kūnus ir sumesdavo į stiklinį indą, stovintį ant stalo. Juos sulesdavau, iškridęs pasišildyti. Ant stalo taip ir liko stovėti tuščias indas ir prakasta duonos riekė.

- Tu negrįsi suvalgyt paliktos duonos, - ištarui.

Ji pakelia akis į mane, kybantį aukštai danguje, nenuleidžiantį nuo jos pakaušio žvilgsnio. Vienas mano sparnas dengia saulės diską, pro plunksnų plyšius veržiasi ryškūs šviesos pluoštai. Vėjyje plaikstosi prie kojų pririštos geltonos virvelės. Iš jų mane lengvai atpažista.

Stačiame kalno šlaite sniegas ko-

rėja ir yžta. Ji eina atsargiai, kad ne-

paslystu, vis iškimbā į krūmokšnių šakas. Dangų aptraukia pilki debesys, lietus nuplauta sniego likučius. Nepramintam take vis daugiau laukinių vynuogienojų, besiraitančių ant sukrypusių, pasmaugtų medžių kamienų. Mes per vieną sparną nuo žaliojančio slėnio. Ji įžengia į laukymę ir ištiesia rankas aukštyn. Šūkauja ir mojuodama rodo man nesuprantamus ženklus. Aš sklendžiu, nešamas šilto vėjo, ir juntu, kaip stingsta sparnai.

Šioje laukymėje kadaise ją suradau. Nepamiršiu tvyrančio rūgties tvaiko. Aitrus ir nepermaldaujamo, šliaužiojančio pilkšva migla tarp skurdžių, išgulusių žolynų. Sklendžiau besivaržydamas su padangės vėju ir išvydau dar nematyta gentį. Stebėjau iš aukštai. Žmonės, nežinantys savo ištakų, klajojo nepalikdami kapų, vien išdegintas miškų papėdės. Baltus žvérių kaulus ir akmenų sąvartas. Dar ilgai rūkstančias laužavietes, užnuodytus vandenis.

Buvo keista regėti nuolat tarpusavyje besigrumiančius jaunus virus, kelias besilaukiančias moteris, senius, senes ir keletą berniukų. Kiekvieną dieną apsukdavau ratą virš stovyklos. Prie gyvulių odomis dengtų palapinių atsirasdavo vis naujai pagamintų ginklų krūvos.

Vieną dieną atskridęs radau tuščią stovyklavietę. Nutūpiau ant pa-

siruos karties. Prie rusenančio

laužo sėdėjo dvi mergaitės. Viena, dvvidešimt devynių mėnesių, nerūpestingai gugavo. Gėstantčio laužo dūmai graužė akis, bet ji nesiruošė neskubėti. Pakylu aukštyn, vėl skrūdžiu dangų virš laukymės. Viena virvelė atspalaidavo ir nukrito nuo kojos. Suglaudžiu sparnus, neriu pasukiu į lyg paskui grobį, slystu pažeme, plakdamas sparnais, bet nesuradęs vėl iriuosi aukštyn.

Slėnis skendi žalumojo, mirga nuo vystančių gelsvų žiedų. Tamsūs vynuogių lapai slepia uogų kekes. Dar neprinokusios sprangios uogos malšina troškulį. Ji braukia ranka per šakas, kad vogčiomis jas nurašytu. Rūgščios uogos nuramina. Numaria ilgesį, susiraičiusi akių rainelėse.

Praisdėjo svetimos žemės. Čia

neauga vynuogės, vien kreivai beržai kerptės kamienais. Visur

mėtosi ragai ir į žemę susmaigystos kar-

tyų su pamautais dviašmeniais kir-

viais. Tvyro baimė, sumišusi su rau-

gintos odos kvapu. Apleistos lauža-

vietės neskleidžia šilumos. Nutupiu-

ant jos rankos. Mes jau arti, ji skaito

į mano akių, o krūtinėje daužosi

nuo kūno atskilęs gumulas.

Įžengiamė į tankų eglyną. Brau-

namės taku, pažymėtu spalvotom

virvelėm, priraišiotom ant šakų. Vie-

ną, suvytą iš ilgų balto arklio kar-

čių, ji nurišo nuo šakelės ir vete

pamestosios užrišo man ant kojos.

Kedenu tvirtą mazgą. Šis svetimkū-

nis ne mano, bet nieko nesakau, ne-

noriu liūdinti.

Priešais mūsų akis atsiveria erdvę

ne. Tai buvo mano namai. Viršukalnéje krintant puriems sniego kąsniams ji augo: létai ir tingiai. Aš galvojau tik apie tai, kad ji nieko nepamiršo. Ji galvojo apie tai, kaip augins savo kūdikį ir viskas bus kitaip. Kad nepaliks jo apleistoje dykroje. Maitins laukinių ožkų pienu. Aš, Vanagas, palaiminsiu kūdikį ir vakarais garsiai skaitysiu kalno pamokslą, o jis žais raibomis mano plunksnomis.

Purtausiu užvaldžiusi prisiminių, turiu galvoti apie tai, kas vyks ta dabar. Nutupiu ant kuprotos vynuogės šakos. Snapu paknebinéjui virvelių mazgus, bandau jas stipriau užveržti. Pakylu aukštyn, vėl skrūdžiu dangų virš laukymės. Viena virvelė atspalaidavo ir nukrito nuo kojos. Suglaudžiu sparnus, neriu pasukiu į lyg paskui grobį, slystu pažeme, plakdamas sparnais, bet nesuradęs vėl iriuosi aukštyn.

Ji apsunko nuo ilgesio ir švelnumo vis įsiklausydama į širdies tvinkčiojimą, nesutampantį su jos plakių. Nesitraukiu. Ji sekā mane akimis, nardantį dulsvoje kirtimo erdvėje ir tankiose pamiskės šakose. Atnešu maisto, nematyti raudonų ir mėlynų uogų. Saldžiu ir karčiu, vi-sai nepanašių į vynuoges, prie kurių priprato per ilgą kelionę.

Vieną ryčią kūdikis atėjo. Paprastai ir lengvai, tarsi pašauktas. Jos krūtinėje sulapojo netekties ir praradimo baimę, tarsi amalo rutulys sulėido savo čiuptuvus. Ji nurišo geltoną virvelę nuo mano kojos ir užrišo savo dukrai, kad nepasimestų. „Aš tavęs nepaliksiu“, - vis šnabždėjo mingančiam kūdikiui į ausį. Dairėsi į visas šalis, kol vėjas užsupo medžio šakas ir šnarėjimas atnešė paguodą. Ji užmigo.

Aš žiūriu, kaip tarp tankų žolių pinasi mano virvelė, virtusi geltonu upeliu. Jos dukra šliaužia taku nuo ažuolo paunksmės. Dabar jai dvvidešimt devynių mėnesiai. Su plasnoju, sklendžiu virš mergaitės galvos, virvelė perbraukia jai per nugara. Mažylė kluptelį, ištiesia rankas ir iškimbā į priešais sušmėžavusių virvelę. Mano judesiai sulėtėja nuo svorio, bet vėl mosteliu galiningais sparnais, sukeliu vėjo gūsius, suguldau purią žolę. Pakylu, apsuku ratą aplink ažuolą ir ištirpsiu už juodo eglyno.

- Tu nesugrįsi, - kartoju visą keilią.

Net ne juokiantis - kvatojom kaip beprociai.

Jis pasuko galvą ir priglaudė žandą prie jos riešo.

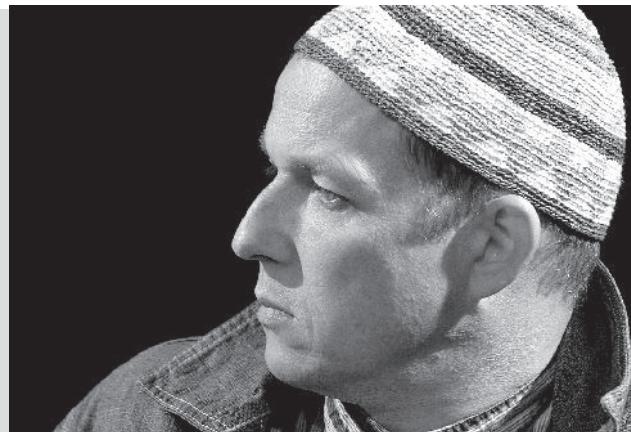
- Paskui atnešei miegmaišius, pasakei - čia ir bus mūsų viešbutis. Ant žolės. Ne „viešbutis“, truputį kitą žodį pasakei... O ryte, kai atskélé... Šalia - milžiniškas vynuogynas. Kaip film - erelis danguj. Prisimeni, kas pažadino? Taip - senis su vyno ąsočiu. Suburbulavo prancūziškai - „lemūr“ ar „bonzūr“ - neprisimenu tiksliai. Ir pasiūlė atsigert. Pas jį ir pasilikom, tris dienas myléjomės. Ar daugiau? Lyg ir tris. Neatsimeni?

Nukelta į 4 p.

Vytautas V. LANDSBERGIS

Ar tu atsimeni

Zenono BALTRUŠIO nuotrauka

mas net džinsus man sugadinai! Ne,

ne džinsus - nusišnekai... Užtrauk-

tuką... Mylėjomės tamsoj... Prie pat

mašinos. Kažkas atvažiavo, stabte-

lėjo, apšvietė mus, bet greit nuva-

žiavo. Pradėjai juoktis. Atsimeni?

Niekaip negalėjai sustot. Juoko

priepluolis... Ir mane užkrétei.

Jis nebesišypsojo. Ji padėjo jo

ranką atgal, ant krūtinės. Apsidai-

rė, ar niekas negirdi - visi kiti, aciū

Dievui, miegojo. Ir snibždėjo toliau:

- Pirmasyk tai įvyko juokiantis.

- Atsimeni kelionę į Lurdą?

Jis linktelėjo galva, užsimerkė.

Ji glostėjo plaukus - létai, ramiai, netgi motiniškai - tarsi ne savo vyrui, o išdykusiam, pervažgujam vaikui, kuris niekaip negali užmigti.

- Atsimeni, kaip pasiklydom? Už Liron? Pasukom į kalnus, norėdami nukirsti kampą, kažkokiai serpentinas. Ieškojom viešbutuko...

Jis syptelėjo, bet vis toks pats - užsimerkė.

- O viešbučio kaip tyčia - anei kvapo... Anei motelio. Prisimeni, kaip vairavai?

Jis papurtė galvą.

- Viena ranka ant vairo, - nei iššio, nei iš to sukikeno, - o kita kur, niekakėjau?

Ji paėmė jo ranką ir suspaudė sau tarp kojų:

- Taip taip, ji buvo čia.
Jis truputį paraudo, bet tik sekundę - netrukus jo veidas vėl buvo baltas, pasipuošęs didžiuliais melsvais paakiais.

- Kai nebegalėjau kentėt, sustabdei mašiną, prisimeni? Beskubėda-

Autoriaus asmeninio archyvo nuotrauka

Paulius NORVILA**bendravimo paslaptys**

iki žodžių vienas kitam,
iki kvapo kavos pupelių,

atodūsiais kalbame ir
atodūsiais tylim.

vienas pavojingiausiu

vienas pavojingiausiu darbų pasaulyje
yra žadinti tuos kelis,
bet kas kartą kitus,
išrinktuosius,

o ypač po atnašavimų,
užsitęsusiu iki paryčių.

o pavojinga ne tai, kad gali įkasti
ar tūžmingu žvilgsniu žiūrėti į tylą,

bet tai, kad būtinai,
būtinai pasiūlys
ką nors neprottingai
genialaus,

o tu jau ir negalési atsisakyti
(visas prisdirbęs)
su savo drebančiom
žadintojo rankom.

kas kartą

kas kartą link tikslo arčiau
ir kas kartą baisu,
kad, neduokdie,
ne Vilniop, o velniop keliauju.

keisti tie penktadienių rytais

keisti tie penktadienių rytais,
neliečiamybés turėtojai,
buriantys iš kavos tirščių,
arbatos pakelių,
kalbantys vandeniu,
nuleidžiamu kaimynų kriauklėse,
miegantys su mumis
iki pirmojo žadinimo,
draudžiantys keiktis ar
kalbēti netiesą,

leidžiantys kartą ar du
suklastoti sapnus,
juose sutiktus žmones,
stebėti paukščius ir
nevėluoti į darbą.

keisti tie –
karnavalų kostiumais,
patinkantys sau
vis labiau ir labiau.

keisti tie –
tokie kaip ir mes.

lūžtančios slidės garsas

lūžtančios slidės garsas
supainiotas su
lūžtančio kaulo garsu.
iš pusnies jis man moja,
šypsosi,

sako, kad viskas gerai.

o iš tikro ir pats nesupranta,
kas čia nutiko –

šešėlis,
šešėlis užtemdė akis –
kartoja laimingas
ir kiek išsigandęs.

šešėlis ne paukščio
ar kokio apčiuopiamo daikto.

šešėlis to,
kuris neturi šešėlio.

paimam ką nors ir sudievinam

paimam ką nors ir sudievinam,
nejučia idealizuojam,
paskiriam mokytoju,
pasiskiriam mokiniai,
sekam kiekvieną judesį, gestą,
skaitome straipsnius, knygas,
džiaugiamės pjesėmis ir
mylime

pagarbia pasalūniška meile.

o jeigu kada
žvilgsnis žvilgsni sutiktų –
drebančiom rankom,
žuvies balsu prabiltume

ir neturėtume ką parodyti,
ir neturėtume ką pasakyti
greičiausiai.

vidury trečio sapno

vidury trečio sapno
nutinka keisčiausiu dalykų.
pavyzdžiui, meilė.

„iš sapno“

vidury trečio sapno
nutinka keisčiausiu dalykų –

dieną keičia naktis,
naktį keičia diena,

o kaskart atsimerkęs
bandai įsitikint, jog liko

visos moterys čia,
net ir ta,
kuri liko viena.

vidury trečio sapno
kvėpuojame sunkiai, iš lėto,

karalienė nekenčia karaliaus
uz tai,

kad šis rašo gražiausią
pasaulio sonetą

ir gražiausias pasaulio sonetas
paskirtas ne jai.

vidury trečio sapno
prasimuša paukščiai pro ledą,

taip ateina pavasaris ir
taip nueina žiema,

o gyvenimas dievo
apsukęs sau iprastą ratą

mūsų širdį praplatiną
dar vienų metų rieve.

vidury trečio sapno
pasibaigia strėlės ir kulkos

ir į kūnus susminga
trys debesys meilės vabzdžių,

o keliaujantis cirkas
téra tik keliaujančios dulkes,

ant nuvargusios žemės,
ja laikančių tavo pečių.

istoriją rašo nugalėtojai

istoriją rašo nugalėtojai
tačiau ne krauju
ne ant pirmojo sniego
visai neromantiškai
sédi prie stalo pakumpę
žąsies plunksna skrebena
merkdami į aviečių degtinę
dešiniųjų rodomajų pirštą
iškélę į dangų
laukiantys vėjo krypties
pelenu kvapo.

istoriją rašo nugalėtojai
mirusiųjų knygą užpildo
vardais savo moterų irgi meilužių
draugų irgi priėšų
ženkla kiekvieną létai
spaudžia tarytum į odą
be galimybés taisyt
ar klysti.

istoriją rašo nugalėtojai
ir atspék kad gudrus
kiek tau ten palikta vietas.

ir žinok tuabar
kur tavo tuštybės
bei išpuikimo riba.

kitam dar kaip nors

kitam dar kaip nors sugebėtum
paaiškinti tai –

tuos tekstus –
sugulusius ir suguldutus,

bet savęs, juk ir pats suprant,
neapmausi.

tad šypsais ir džiaugies
plyšančio lapo garsu.

griuvėsiais,
tuštybės skaistaus porceliano.

Ar tu atsimeni

Atkelta iš 3 p.

Jis gūžtelėjo pečiais.

– O tas berniukas – senio anūkas turbūt? Mažojo princo kopija.
Ir avys... Nepavargai? Aš galiu patylėt, jei ką... Sakyk, jei pavargai.

Jis linktelėjo galva. Iėjo seselė.
Pažiūrėjo į lašelinę, pamaigė
vamzdelį ir nieko nesakiusi išėjo.
Net žingsnių nesigirdėjo – oru nu-skrido.

– Nieko nesakančiųjų karalys-

tė... Neskauda? – ji ėmė trinti jam
smilkinius. Švelniai, pirštų galiu-
kais vos vos sukdama jo žilus, se-
nai neplautus plaukus.

Jis papurtė galvą.

– Galiu nemasažuot, jei nepa-
tinka. Tik pasakyk... Parodyk... O
Lurde, atsimeni, liepei man išsi-
maudyt tam stebuklingam šaltiny.
Šventos Bernadetos... Oloj, toje gro-
toje... Nežinau, ar ji tikrai labai steb-
uklinga buvo, ar tik labai šalta. Nors
ne – truputį stebuklinga... Nesiyp-

sok, aš rimtai... Yra vienas dalykas,
kurio dar nežinai. Ta vienuolė man
liepė nusirengt. Nuogai. Sako –
klaupkis į vonią. Tokia akmeninė,
atsimeni? Marmuras turbūt. Ir mels-
kis savo kalba – tris „Tėve mūsų“ ir
tris sveikamarijas... Paskui paėmė už
pažastų ir paguldė, vanduo ledinis –
vos širdis nesustojo. Norėjau rėkt,
bet nieko neišėjo. Žiopt žiopt kaip
varlė. Balsą atėmė... Vienuolė sako –
sugalvok norą. Aš ir leptelėjau, kad
noriu vaiko. Nors nebuvau pasiruo-
šus specialiai... Tiesiog tokia pirma
mintis buvo. Rimių. O vaikutis jau
vynuogyne pradėtas. Mildutė mū-
sus... Bet nesvarbu... Nors daktarai sa-

kė, kad nieko nebebus... Po valymo...
Tiksliau – po cistos operacijos. Ap-
siriko. Dabar né už ką valymo nedala-
ryčiau, augintume du, baisiai čia...
Klausaisi dar? Girdi mane?

Ji padėjo galvą jam ant krūti-
nės, pasiklausė – lyg ir plaka. Dir-
stelėjo į monitorių – juda žalia gy-
vatėlė.

Rangosi...

– Nori pamiegot?

Jis nieko neatsakė.

– Gerai, pasnausk, nueisiu iki
tualetės ir tuojo grįšiu.

Sugraibė už nugaros lazda, at-
remta į palangę, atsikėlė ir létai nu-
tipeno link durų. Aplinkui visi jau

miegojo, tartum numirė. Tik monotoniskas lašų kapsėjimas – ne-
supras, ar palatoj, ar už jos ribų.
Lašelinė, o gal lietus...

Jau siekė rankenos, kai pasigir-
do sirena – atsisuko, žalioji gyva-
tė nebejudė. Tik raudona lemputė
mirks.

– O sakė, dar turime porą die-
nų, – tarsi pyktelėjusi pasuko at-
gal. Aesisėdo ir susigraudino, nors
viskam seniai buvo pasiruošę. Net
sutarę abu, kad neverks – juk vis-
kas gerai. Jis nueis ir vietą paruoš.

– Eik, nebijok, – paémė jo ran-
ką ir pabučiavo. Kodėl ranką, už
ką...

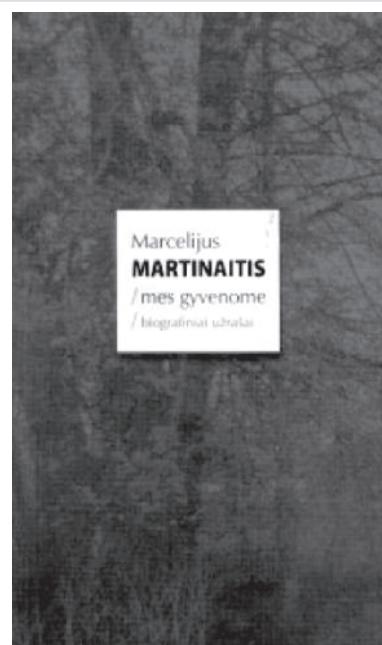
Iš kur imasi panašumas į Lietuvą?

Jūratė SPRINDYTĖ

Marcelijaus Martinaičio nauja knyga* neabejotinai priskirtina patminiamas tekstams tyrinėjant XX–XXI a. lietuvių tapatybę ir savivoką. Šis sakinis skambas llyg iš kanoninės literatūros istorijos, bet negaliu jo išvengti. Kaip tik dėl turinio fundamentalumo, ižvalgus visuotinumo rašytojas šiemet tapo Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto laureatu už kūrybiškiausią 2009 m. knygą. Skeptikas sakyti: juk čia tik etnografiniai užrašai apie senajį Lietuvos kaimą, o skelbiate, kad premijos kriterijus – kūrybiškumas. Tad ir pabandysiu motyvuoti, kaip atsitinka, kad vieno žmogaus pasakojimas apie savo vaidystę ir paauglystę išgyja gelmés ir apibendrinimo. Kaip autobiografinė knyga tampa knyga visiems.

Autožanrai (memuarai, dienoraščiai, laiškai) paprastai būna gana egocentriški, juose akcentuojamas sandas *auto* (graikiškai *autos* reiškia „pats“). M. Martinaičio knygoje susiduriame su keistu paradoksu: *auto-bio-grapho* darinyje kirtis krinta anaipolt ne ant pirmo skiemens. Ir užrašai juk pavadinti ne autobiografiniais, o biografiniais. Sandas *auto* neutralizuotas, akcentuojami *bio* – gyvenimas (gyvybė) ir *grapho* – užrašymas. Ne asmens, ne AŠ (*Self*) saviraiška, bet universalesnis lygmuo, atspindintis ir istorijos vilkduobės, ir lietuviško pasaulėvaizdžio metmenis. Pirmas šios knygos kūrybiškumo ženklas – unikalai derinama individualioji ir bendra genties, tautos patirtis.

Antra, knygoje netikėtai šiuolai-kiškai susitinka archaika ir modernybė. Įtampa ir virsmai tarp šių dviejų amplitudės polių – esminė knygos intriga. Trečia, susiduriame su labai sąmoningu pasakotoju, kuris išlaiko deramą distanciją ir moka analitiškai pažvelgti į tai, ką jis aprašo, ir drįsta, sociologo Vytauto Kavolio žodžiais tariant, „kritiškai save apklausinėti“ (ne tik save, bet ir savo giminę, bendruomenę, gentį, buvusių laiką), nebandydamas apekti negatyvių reiškinį. Produktyvus pasakotojo-personažo susidivejinimas leidžia nepasi-duoti iliuzijai, kad paeiti galima dokumentiškai tiksliai atkartoti, viską teisingai atsiminti. Sąmonė būtų

tikrovę neišvengiamai pertvarko pagal nenuuspējamą scenarijų, todėl išmintingas šiuolaikinis naratorius išvengia drąsaus Ievos Simonaitytės pasitikėjimo savimi ir neginčiamo verdikto „O buvo taip“. Pasakojimas apie prabégusį laiką visada yra vaizduotės ir atminties konstruktas, o ne tikslų fotografija. Savo kintančią refleksyvią poziciją M. Martinaitis pagrindžia iškalbiame įvadiname skyriuje „Dievo duotas“ (tai antrojo – krikšto – vardo Teodoras šifruotė). Skaitytojui ta detalė siūlpokai atsišaukia viename iš finalinių skyrių „Tinkamas!“, kai paaikškėja, kad beveik visi to šaukimo sovietinės armijos naujokai 1956-aisiais žuvo Budapešto mėsmaile, ir tik stebuklinias atsitsiktinumas išgelbėjo poetą nuo tokios lemties.

Ne visi žino, kad Marcelijus Teodoras Martinaitis yra parašęs solidžių literatūrologinės eseistikos veikalų, kurie aptariamajai knygai sukuria tirštą kontekstą. Dar sovietmečiu pasirodė „Poezija ir žodis“ (1977), Atgimimo metais – „Papirusai iš mirusiuų kapų“ (1992), vėliau – „Prilenktas prie savo gyvenimo“ (1998), „Laiškai Sabos karalienei“ (2002), „Lietuviškos utopijos“ (2003) ir „Tyliintys tekstai: užrašai iš raudonojo sąsiuvinio, 1971–2001“ (2006). Naujieji apmąstymai „Mes gyvenome“ – vieno didelio masyvo dalis, ledkalnio viršunė. Skaitydama šią septintąją knygą prisiminiau para-

doksalųjį M. Martinaičio herojų Kukutį, mokėjusį trumpu sakiniu kontaminuoti epochą: „šimtmetyje visą gaidys išgiedeojo / per vieną vienintelę naktį.“ Kondensuotumu „Mes gyvenome“ prilygsta Kukučio hiperbolės mastui, nes leidžia pajusti tą neįtikėtiną dinamiką, kurią lietuvių gyvenimo sankloda patyrė mažiau nei per šimtą metų. Todėl manau, kad ši knyga kiekvienam galiapti asmeniškai artima. Apie tuos pačius dalykus galvojau, kai labai seniai rašiau straipsnį „Lietuviškumo modelis“ ir monografiją apie lietuvių apysaką. Is lietuvių literatūros tekstu atpažinai tai, ką dabar randu taip puikiai čia išgvilenta ir apibendrinta. Gal prieš metus esu žiūrėjusi dokumentinį britų serialą apie Viktorijos laikų gyvenimą fermoje (vaidino samdyti aktoriai). Toks gyvenimo būdas Britanijoje egzistavo šimtu metų anksčiau nei Lietuvoje, jiems tai – ypatinga egzotika, o aš, nors miesto vaikas, dar daug ką mačiau savo akimis senelių sodyboje XX a. 6-7-ame dešimtmetyje. Todėl knyga kaip reta aktuali visiems – seneliams, tėvams ir vakiams, jei tik mokėsime ją adekvacių perskaityti. M. Martinaitis konkretiškis detalėmis parodo, kaip per jo karos gyvenimą Lietuvoje pasikeitė kelios civilizacijos: pirmąsias raides vedžiojės anglimi ar rašalu iš suodžių, dabar poetas jau kompiuterizuotas:

Mano senelis, pamatęs mane prie kompiuterio, nesupratę, kas per keliai esdžių metų atsikito, kad štai pačios raidės rašosi kažkodel dėžėj, šnekų prie ausies prisidėjės tokia degutuk dydžio dėžutę ir mane girdi net Amerikoje! (p. 9).

Sąmoningas ir refleksyvus santykis su praeitimis įgalino sukurti ne etnografijos apybraižą, o gyvenimo filosofiją, rekonstruoti agrarinio mentaliteto struktūrą ir su nugrimzdusia epocha atsiuveikinti oriai, be rankų grąžymo. Protėvių kanoninių vaizdinių apie pasaulį (laikas, erdvė, mirčis, sakralumas, darbas, auka, žemė, namai) pajutimas yra organiškas, patirtinis, bet kaimietiškoji kultūra įgyja refleksinę – antros pakopos – savimonę (pirmają pakopą reprezentuoja grožiniai tekstai, tarp jų ir paties poetė). Kaip ir ankstesnėse esė knygose, rašytojas gvildena visos lietuvių

bendruomenės pasaulėvaizdį bei su juo susijusias mąstymo nuostatas, pasaulio regėjimo būdus, frustracijas ir gyvybinės energijos šaltinius. Ištabiausia, kad giluminiai dalykai išnyra pro kasdienybę ir elementariai buiti: ką valgė, ką dėvėjo, kaip šeima bendravo tarpusavyje ir rūpinosi pasažierais bei gyvuliais, kaip meldėsi ir šventė šventes, bet „mylėjo nuovargi“, kaip praužės frontas nusiaubė Raseinių kraštą, sugražindamas į balaños gadynę. Pokario bado šméklos akivaizdoje galbūt susitiko du būsimieji klasikai:

Po daugybės metų, kai susipažinai su Juozu Apučiu ir įskalbėjom apie karą, jis prisiminė, kaip tuose jo Balčiuose po karo matė atvažiavusį žebrautoli kažkokį žmogų su tokiu išblyškusi, i gūnias suvyniotu vaikuiku. Ar tai ne aš buvau, ar tai nebuvu mūsų pirmoji pažintis, kuri vėliau prasitęs jau literatūroje? (p. 64).

Visos detalės labai iškalbios, pavyzdžiu, kuo kaimiečių akimis skyresi „ruskis“, rusas ir vokietis. Pirmasis buvo nelyg užprogramuotas viską laužyt, naikinti ir dergti, po savęs paliki dykynę, niekino tiek sielą, tiek kūną. Kaip tik tuomet viskas prakvipto degtine. Žmonės sprendė iš paprasčiausiu poelgių, gestų. O vokiečiai visada palaidodavo savo žuvusių kūnus.

Ispūdingai aprašomi senojo kaimo erdvės parametrai – pasaulis ribojasi tuo, kiek siekia tarmės ribos, kaip toli gyvena giminės, kiek gali nueiti pėščias ar apvaziuti arkliai per dieną niekur neapsinavodamas. Sa-vipakankama mini „galaktika“:

Taip apibrėžote erdvę buvo visko, ko reikėjo: turgūs, malūnai, karšklos, séménų spaudyklos, bažnyčios, aritmijų kapai, didieji atlaidai, giminės. Už šių ribų gyvenimui lyg ir nieko daugiau nereikėjo – už jų buvo valstybė, carai, karaliai, iš ten ateinantys pinigai, karai, nauji daikai. (p. 114)

Norint kurti profesionalią kultūrą, reikėjo iš tos uždaros erdvės pažeigtis. Iš kūrybą beveik visa 1930-ųjų karta éjo „iš aklos pokario tamso“, iš „beveik beraštės beknygės aplinkos“. Savo tėvų pavyzdžiu M. Mar-

tinaitis įtaigiai dekonstruoja Petro Cvirkos romane „Žemė maitintoja“ sukurta literatūrinę versiją apie neišvengiamą mažažemio žlugimą. Tarpu karui mažažemai stipriai prakuto, pokariu šią sluoksnį aplenkė tremtys ir represijos, jų vaikai siekė moko-lo ir šviesos, o sovietmečiu kaip tik jie suformavo mūsų kūrybinio ir intelektualinio elito branduoli.

Kukutis padės atpažinti ir apibūdinti dar vieną esminę M. Martinaičio užrašų savybę. Keliaudamas Žemaitių plentu Kukutis stebėjosi ir klausinėjo:

Iš kur visa Lietuva ima tą panašumą į Lietuvą – ką pagalvoji ar atsimeni, vis panašu į Lietuvą.

Vaikystės imumas, brendimas autentiškoje foklorinėje agrarinėje aplinkoje duoda užrašų autorui galimybę į pasaulio centrą iškelti etninę vertikalę nelyginant gyvybės medį, po kurio šakomis gali iš nieko susikurti ar atsikurti gyvenimo versmę. Knygoje iškyla skurdo grožis ir skurdo laisvė – laisvė kurti. Poetas pasaikoja, kaip turėdamas tik kirvį ir pjūklą jo tévas tuščioje vietoje sukūrė šeimai sodybą, o jis pats išgina meistravai. M. Martinaičio biografijoje taip pat įvyko mitologinis gyvenimo atkūrimas – Žemaitijoje prarastos tėviškės namo atstatymas iš autentiškų rastų Vanagine, prie Vilniaus.

Vyresnijoji karta mus vėl grąžina prie pirminių atsparos šaltinių, kuriuose slypi gyvybinės galios: Arvydas Šliogeris paraše „Bulvės metafiziką“, M. Martinaitis primena rugio kancią ir basumo jėgą, jienas atitaria Alfonsas Nyka-Niliūnas naujo „Dienoraščių fragmentų“ tomo įrašu: „Narie vaikštai basas, nes jau šilta. Bet basam sunku rimtai kalbėti, būti labai mandagiam, eiti kokias nors atsakingas pareigas ar kam atstovauti. Su batais prasideda žmogaus autoritetas.“

Simboliška, kad M. Martinaičio knyga recenzuoju kovo iškilmių die-nomis, kai bandoma įsišmoninti dvi-dešimties atkurtos Nepriklausomybės metų pamokas. „Mes gyvenome“ praverstę paskaitytis tiems, kurie „buvinā šioje žemėje įsivaizduoja kaip prabangų poilsiausimą“ (p. 11).

*Marcelijus Martinaitis, *Mes gyvenome: biografiniai užrašai*. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2009.

patikusius posmus ir, vaikščiodamas su automatu ant Selengos kranto, kartodavau:

*Густые листы те же, но заросли слова,
Которые в тени я вырезал искусство,
Хватает за ноги заглахшая трава
И думают, что там в лесу мне будет грустно.*

Išmokės atmintinai vieną ketureili, imda-vausi kito:

*Как будто с трепетом здесь каждого листа
Моя пробудится и затрепещут совесть,
И станут лепетать знакомые места
Давно забытую, оплаканную повесть.*

Žiemą, susisupęs į kailinius, deklamuodamas vieną eilėraštį po kito, sukdavau ratus aplink spygliuota viela aptvertą karinį sandėlį, ir per užšalusį Baikalą, per Sibiro taigą su vaikystės pievų kvapais vėjas atpūsdavo okupuotos Tévynės dvasią ir pašnabždėdavo: „davno забытую, оплаканную повесть.“

Nukelta į 6 p.

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RŪMIMO
FONDAS

Būtasis laikas

Iš rekrūtu – su Afanasijumi Fetu

Jonas STALIULIONIS

Vienatvės valandą vis dažniau ir dažniau atmintin pasibeldžia 1879 m. Afanasijaus Feto su-kurtas posmeli, skirtas Aleksandri Brževskai:

*Не жизнь жаль с томительным дыханием,
Что жизнь и смерть? А жаль того огня,
Что просиял над целым мирозданьем,
И в ночь идет, и плачет, уходя.*

Vaikstau, snabždu tas mielas eilutes. Sielą užgauna sukibirkščiavę žodžiai: „Не жизнь жаль... A жаль того огня... И в ночь идет, и плачет, уходит“ ir apima tokis dievėškias liūde-sys. Būna, anot Tomo Venclovos, poezijos posmų, kuriuos kartojai visą gyvenimą, netikėčiausiomis aplinkybėmis. Jaudina ir neužsimiršta tik gera, su įkvėpimu parašyta poezija. Apie A. Fetą jau nuo 1853 m. „Sovremeniko“ redakcijoje sakydavo: „žmogus su įkvėpimu.“

Ši trumpą vardą pirmą kartą įsidėmėjau

rekrūtuose skaitydamas ką tik rusų kalba išleistą V. Šklovskio knygą „Levas Tolstojs“. Jos puslapiuose dažnai mirgėjo ta pavardė. Mat „Karo ir taikos“ autorius buvo artimas A. Fetu draugas. Vieną pastraigą net persirašiau į „Rekrūto dienoraštį“: „Tuo metu į Peterburgą iš Dorpoto atvažiavo neturtingas karininkas, dar neįrodės savo bajoriškos kilmės, dar neišmaldavęs iš imperatoriaus Šenšino pavardės, bet jau pagarsėjęs visoje Rusijoje trumpu Feto vardu; jis rašė puikius eilėračius, nuostabius, naujus ir sykiu prašypte prasanius muzikos, virpančius storų gitaros stogų virpesiu. Nekrasovas pakvietė poetą sutvarkyti jo eilėračių leidinių – tokį gražų, kad jis galėtų gulėti ant kiekvienos žavios moters staliuko.“ Iš tikrųjų poetas labai išgyveno, kad yra ne Šenšinas, kaip jo broliai, o nesantuokinis žydes Fet sūnus.

1963 m. rudenį vežamas į rekrūtus Užbaikalen A. Fetą dar nežinojau. O dabar tas trumpas vardas kirbėjo galvoje ir žadino geros poezijos alkį. Atnešęs į divizijos biblioteką „Levą Tol-

toju“, lentynose ėmiau ieškoti A. Feto. Ir radau. Kniga, išleista „Poeto bibliotekos“ serijoje 1959 m., vadinosi „Stichotvorenių“. Sudomino jau pirmas atsitiktinai atverstas eilėraštis:

*На заре ты её не буди,
На заре она сладко так спит,
Утро дышит у неё на груди,
Ярко пшипит на ямках лапит.*

Perskaičiau vieną, kitą posmelį. Eilėraštis, primenantis senovinius romansus, patiko, ir knygą parsinesiau į kareivines. Trumpos atokvėpio valandėlėmis, dar apkurtės nuo tankų motorų riaumojimo, išsitraukdavau į tyros poezijos pasaulį. Kuo dažniau skaiciuau, tuo eilėračiai darësi geresi ir vis labiau jaudino. Taip tuos trejus metus A. Fetų poezią šildė toli nuo Tévynės nutremto rekrūto sielą, neleido surambėti, sugnūžti. Eidamas į sargybą, persirašydavau labiausiai

Apie tą patį, bet vis kitaip

Laura Sintija ČERNIAUSKAITĖ skaitytojams pristatė naujausią savo knygą – apysaką ir apskymą „Kambarys jazmino krūme“. Jaunatviška ir kartu rintam literatūriniam darbui subrendusi autorė atvirai paskojo, kas ją skatina kurti. Rašytojai kalbina Jolanta SEREIKAITĖ.

– Pastaruoju metu kaip rašytoja sulaukėte pripažinimo ir dėmesio, jums paskirta Europos Sąjungos premija. Esate „ant bangos“. Ką jums asmeniškai tai reiškia?

– Esu, gyvenu, rašau. Nesvarstau, ką man reiškia vienas ar kitas dalykas, nestabčioju. Tiesiog darau, ką suprantu, kad turiu daryti. Ir viskas. Buvimas „ant bangos“ – labai salygiškas, mano tikrojo, gelmingojo, gyvenimo jis niekaip nepaliečia, todėl beveik jo nejuntu. Tiesa, pastebiu, kad vis daugiau žmonių atpažista mano veidą. Vieni rodo simpatiją, kiti stebi godžiai ir priešiškai, kaip kokį žvėrį. Jaunesnė gal būčiau neatlaikiusi tokio „matomumo“, ištempčiau, iš savigynos imčiau ką nors vaidinti. Bet su amžiumi daraus kontempliatyvi (juokiasi), tai mane turbūt apsaugo.

– Jūsų prozą galima pavadinti realistine. Iškinamai aprašote veikėjų jausmus, mokate sukurti situacijos natūralumą ir netikėtumą, draminę įtampą, daug dėmesio skiriante detalėms. Ką pati manote apie savo rašymo stilus? Iš kokią lentynelę save padėtumete?

– Nežinau ir apie tai negalvoju. Matau, kad ir kritikai nelabai žino, iš kokią lentynelę mane padėti (juokiasi). Gal tokios lentynėlės nėra? Gal ji tik atsiras, gausėjant mano kūrybai ir man pačiai brėstant kaip asmeniui ir kaip autorei?

– Pradėjote rašyti ir kaip prozininkė debiutavote anksti. Gal tai priekūnas – turėjote laiko tobulinti savo stilus. Nors kiti mano, kad prozininkui reikia sukaupti nemažai gyveniminiškos patirties. Iš kitos pusės, juk studijavote Muzikos akademijoje režisūrą ir ją metėte. Ar jus kama vo dilema, ką rinktis?

– Kiek save atsimenu, rašiau viada. Man tai natūralus poreikis. Tačiau to – maža. Baigusi mokyklą be-

veik dešimt metų blaškiaus, nežinodama, kokią profesiją pasirinksiu, kaip išgyvensiu, kaip ir prie ko pripatsiu, kuo dirbsiu, kad labai neslopindama prigimtinio poreikio rašyti galėčiau iš to dar ir pragyventi. Mano „karjeros laipteliai“ tokie: valytoja, auklė, kalbos redaktorė, žurnalistė (per atsitiktinumą studijavau žurnalistiką, o lietuvių filologiją). Ir – beveik visą laiką rašiau. Taip tyliai, nesiafišuodama, kaip sakoma, sau. Daug kas iš tuometinių mano rašliauų skaitytojo net nepasiekė. Neturėjau tokio tikslą. Rašiau, balansuodama tarp pasaulio ir vaizduotės, tarp sveiko proto ir beprotybės. Tokia buvo savigyda. Jeigu atvirai, iki šiol nesiajaučiu pritapusi prie viusuomenės ir „pasaulio“. Mane gąsdina, kad jame turiu būti padėta į kažkokį lentynelę su štampu. Tai, kad palankiai susiklosčius gyvenimo aplinkybėms galii rašyti, yra malonė. Rytoj gali viskas pasikeisti, ir liksiu be nieko. Ir kamuos „dilema“.

– Jūsų naujausios knygos, kurią sudaro apysakas ir apysaka „Kambarys jazmino krūme“, pagrindinės veikėjos yra moterys. Stebite vieną metu personažus lyg ir iš vidaus, tačiau tuo pačiu metu subtiliai kontempliuojate juos iš išorės. Gal visa personažų jausena natūraliai kyla iš jūsų pačios vidaus? Juk nuo savęs neįmanoma pabėgti.

– Absoliučiai visi mano personažai yra perkošti per mano vidų. Kitai tariant, rašydama išgyvenu tai, ką išgyvena jie. Net jeigu veikėjos – labai skirtinges moterys, kaip Sniegutė ir Filomena. Net jeigu personažai atgrasūs ar iš pirmo žvilgsnio vienai nepanašūs į mane. Rašančiam būtina vidinė talpykla. Kuo talpesné vaizduotė, tuo daugiau ir įvairesnių įsileidžiai veikėjų. Kuo labiau jie skiriasi nuo manęs pačios, kaip asmens, tuo įdomiau man juos pažinti

– Kodėl apysaką pavadinote „Prieblandoms seserys“? Kas tai? Psychoanalitinė užuomina? Tamsiųjų mūsų pusiu apčiuopimas? Skai-

ir „iššašyti“. Baisiai nuobodu būtų klonuoti save veikėjų pavidualu. Pasakysiu pomastiškai – autorius santykis su veikėjais yra panašus į Kūrėjo ir jo kūrinių ryšį. Tu juos sukuri, laikai savyje ir palaikai jų gyvybę savo psichinėmis sąnaudomis, o jie nebūtinai elgiasi padoriai.

– Koks dažniausiai būna pagrindinis jūsų personažų motyvas, kas juos verčia veikti, judeti?

– Vidinis nerimas, nepasitenkinimas gyvenimu, prasmės ieškojimas.

– Kiek anksčiau paraše romana „Benedikto slenkščiai“, kurio pagrindinis personažas yra vaikinas. Ten i pasaulį žvelgėtė brėstančio jaunuolio akimis. Kai kurie rašytojai mano, kad rašyti iš priešingos lyties pozicijos neįmanoma, kiti, tokie kaip Gustave'as Flaubertas, pasakės „Madam Bovari – tai aš“, teigia atvirkščiai. Jolita Skablauskaitė taip pat nevengia kurti pagrindinio vyro personažo ir pasaulį regėti jo akimis. Ką jūs apie tai manote? Galbūt parašysite romaną, kurio pagrindinis personažas vėl bus vyras?

– Tie svarstymai apie autorius ir jo veikėjų lytiškumą – kažkoks klidesys. Paskaitykite Iris Murdoch romanus, minėtajį Flaubertą, pagaliau – Levą Tolstoį. Koks skirtumas, vyras ar moteris?.. Kodėl tai taip rūpi?.. Aš nežinau, apie ką bus mano naujas romanas. Net nežinau, ar jis apskritai bus.

– Kas jus kaip kūrėjų dažniausiai įkvėpia?

– Viskas, ką kasdien pamatai ir išgyvenu. Nesi ekstremalių įspūdžių gurmanė. Pasaulis ir taip yra sodrus, perpildytas, labai dramatiškas.

– Ar domitės visuomeniniai įvykių, politika – jūsų romanuose to lyg ir nėra?

– Politika bjauriuosi. Kartais iškiši galvą iš smėlio ir prisiverciu pažiūrėti TV žinias, kad sužinočiau, kas dar baisaus nutiko.

– Kodėl apysaką pavadinote „Prieblandoms seserys“? Kas tai?

Psychoanalitinė užuomina? Tamsiųjų mūsų pusiu apčiuopimas? Skai-

čiau, kad kritikai jus priskiria prie besiremiantių psychologija autorų, bet kartais jie apsirinka. Koks jūsų santykis su kritikų gildija?

– Ar jie apskritai rašančiųjam reikalingi? Juk kartais per daug besigilinant į kritikų rizikuojti netekti spontaniškumo.

– Dėl pavadinimo yra panašiai, kaip sakote. O kritika ir kritikai – labai reikalingi. Turiu galvoje profesionalus ir profesionaliai dirbančius. Juk kritiko paskirtis – ne sužlugdyti autoriu, o išanalizuoti, susieti jį su kitų amžininkų kūryba, rasti jam „lentynelę“, savotiškai paliudyti ir protokoluoti, kad toks apskritai buvo. Tikroji kritika gali ir apginti, ir sustiprinti, nurodyti silpnias vietas, auginti autoriu. Jeigu nebūt kritikų, liktum vienas ir nuogas prieš sužvėrėjusių beraščių „skaitytojų“ minią. Kitas dalykas, kad kai kurie kritikai kartais panauja savo galias, vedami subjektivų, asmeniškų impulsų.

– Kaip žvelgiate į populiarumą? Koks jūsų santykis su skaitytoju, ar siekiate, kad jis jus suprastų?

– Kas tas „skaitytojas“? Ką jis iš tiesų skaito, ką mėgsta, koks jo veidas? Jokio skaitytojo nėra. Rašant man svarbiausias sąžiningas santykis su savimi pačia. Neblefuoti, rašyti, kas pačiai įdomu, ką skauda – dėl savęs ir dėl kitų. Juk mūsų skauduliai tokie panašūs. Apkabink savo sergantį vaiką, ir jo liga kaip mat persiduos tau. Panašiai užsikrečiu ir nuo draugų, ir nuo savo veikėjų. Jautri, išsilavinus ir skaitinti publikai tai pajunta ir patiki. O tų, kurie pasitenkiniai žurnalose publikuoja maeilės istorijų „beletristika“, skaitytois net nepavadinsi. Jie neturi antenų literatūrai priimti. Neapdovanoti. O juk tokį – dauguma. Jeigu trokščiau populiarumu, rašyčiau meilės istorijas į paskutinius žurnalų puslapius arba erotinius romanus. Popularumas – garantuotas. Bet ar Viešpas man atleistų už tokį Jo malonių išniekinimą?

– Kas jums apskritai darė itaka, padėjo susiformuoti kaip rašytojai?

– Williamas Faulkneris, Marcellis Proustas, Fiodoras Dostoevskis, Raineris Maria Rilke, Peteris Handke, Albertas Camus ir t. t. Išvardijau tik tuos kertinius akmenis, nuo kurių atsispypriaudar mokykloje. Jie tebera man autoritetai.

– Kartais rašytojas pats provokuoja įvykius, ieško naujų potyrių. Tačiau spaudoje užsiminėte, esą jūs rašote apie vieną iš tų patį. Galbūt kiekvienas rašytojas, sukurdamas daugybę romanų, visuomet bando papasakoti vieną istoriją? Kokia tai būtų istorija ir ar nebijoje kartotis?

– Mane domina žmogaus žmogėjimas. Vieną dieną susivoki turis sielą, nustembti ir suglumsti. Skamba banaliai, bet tik todėl, kad mes pasidavę madai kalbėti apie dvasingumą, tą informaciją paviršutiniškai išplepame, užuot ją pasęjė savo širdies dirvoje. Tiesa sumenkinama iki banalybės, kai visi apie ją plepa, bet gyventi pagal ją net nesiruošia, nes tai – sunku.

Turėti sielą – natūralu, nieko nauja, taip duota. Tačiau ją dar reikia išskleisti kaip nuostabiai ornamentuotą vėduoklę, pražydinti kaip unikalų žiedyną – o čia jau prasideda sąmoningumas, pastangos, tapsmas. Iškūnijimas yra viso gyvenimo procesas.

Tik štai ir vyksta! Karjeros, meilės, politika – butaforija. Ne vienokia, tai kitokia. Apie tai yra mano knygos. Tik apie tai man įdomu rašyti. Apie tą patį, bet, viliusi, vis kitaip. Svarbiausia – raiška. Nėra laiko populiariniems romanūkščiams. Laiko mums apskritai duota labai mažai.

Kartotis nebijau, nebijau ir apskritai liautis rašiusi. Kasdien gyvenu ant ribos, esu atvira radikaliam pokyčiams. Prasmingai gyventi galima ir verdant sriubą, ir sédint invalido vežimelyje. Prasmingai gyvena vienuoliai, užsidarę kontempliatyviuose vienuolyne, pasauliu mirę. Ką mes apie juos žinome? Gal jų nuolatinį maldų dėka vis dar esame neušluoti nuo žemės paviršiaus? Kartais pavyzdžiu jiems tokio gyvenimo, tada guodžiuosi: rašytojo būtis juk taip pat paslėpta. Pasauliu esi savotiškai miręs, gyveni tik per savo knygas. Ir palaikai gyvybę kitiems. Viliosi.

Iš rekrūtu – su Afanasijumi Fetu

Atkelia iš 5 p.

Sargyboje, trumpindamas nuobudžias tarnybos valandas, atmintinai išmokau nemažai eileraščių. Pasirodo, taip elgiasi ne aš vienos. A. Fetą eileraščiai poeziuos alkį panašiai malšinio ir jo amžininkai. Po keliolikos metų, skaitydamas jų laiškus, sužinojau daug įdomių detalių. Štai literatūros kritikas Nikolajus Strachovas 1879 m. sausio 23 d. rašo iš Peterburgo: „Aš dabar kišenėjė visada nešiojuosi Jūsų eileraščius. Ir kur tik įmanoma juos atsiverčiu ir skaityau. Pirmuoju jau išmokau atmintinai, bet vis negaliu atsiskaityti. Ir, rodosi, kad be Jūsų eileraščių skaitymo nieko daugiau nedarau.“

Atsimenu, ilgomis budėjimo valandomis, užvertęs galvą žiūrėdavau į žvaigždėtą Buriatijos dangų ir garsiai su patosu skandavau mėgstamiausius posmelius:

Я долго стоял неподвижно,
В далекие звезды взиралось,
Меж теми звездами и мною
Какая – то связь родилась.

Tolimų žvaigždžių šviesa ir skambios eilutės kaitino sielą, o vėsus vašaros vėjelis gaivino krūtinę, kede-

no plaukus, kažką šnabždėjo prie budėjimo bokšteliu sostoję kdrai ir pušys. Gamtos ir poezijos prieglobyste nėra valandėlei užsimiršdavau, kad esu prievara išvarytas į mano Tėvynę prarūsios imperijos karionem, kad iki Lietuvos aštuoni tūkstančiai kilometrų, kad dar likę tarauti pusantrų metų, kad...

A. Fetas literatūrinis pripažinimas prasidėjo nuo trumpučio dyvlikos eilės eileraščio „Šlepot serđia, yst dyxalpe“, išspaustinto žurnale „Moskvitanin“ 1850 m. Tai labai meistriškai parašytas eileraštis, tapęs tikru poezijos deimančiu. Jame vos trisdešimt aštuoni žodžiai, iš jų dešimt visiškai trumpū: jungtukų, dalelyčių, vienskiemenių, bet nė vieno veiksmažodžio. Tuo eileraštis ir išsiškyrė iš visos rusų poezijos ir paties poeto kūrybos. Ir ne tik tuo:

Шлепот серђиа, yst dyxalpe.
Трели соловъя,
Серебро и колыханье
Сонного ручья.

Skaityai vieną, kitą kartą, nakties šviesoje klausaisi sidabrinių upeilių čiurlenimo ir vis geriau suprantai tą poetišką „rečę ne gavar“ kal-

bą, suvoki, kodėl eileraštis tapo A. Fetos lyriko simboliu.

Man i rekrūtu laiškus rašė kelios klasės merginos. Tie jų laiškai su žibutės žiedu, su penkiataliupių dobilu, su tėviškės pievų gėle atgaivindavo nerūpestingus gimnazistus laikus, nunešdavo į mažo, mielo miestelio gatves, kvepiantias pavasariu ir alyvomis. Aš i laiškus dažnai ipindavau kokį nors tuo metu labiausiai įstrigusį A. Fetos posmeli:

И не забыть мне лиц старинных
В саду приветливом твоем.
Твоих песниц и взоров длинных,
И глаз израющих огнем.

Gamtos ir meilės motyvams A. Fetas liko ištikimas visą gyvenimą. Meilės lyrika – pati gražiausia jo kūrybė. Žymiausius epochos lyriku poetą vadino N. Nekrasovas. Nieko stipresnio ir gyvenimiškesnio už A. Fetą eileraščius rusų poeziuje nesurado F. Dostoevskis. O M. Soltykovas-Šedrinas kalbėjo: „Dabar A. Fetas pasiekė šlovės viršūnę: jo poezių mėgsta skaitytojai, girią literatūros kritikai, o romansus dainuoja visa Rusija.“

Jau pačioje kūrybinio kelio pradžioje, 1843 m., žurnalas „Otecvestvenye“ zapsi: „Šio žmogaus poeziija įtikina, kad ir mūsų laikais dar neišdžiūvo tikrojo lyrizmo šaltiniai. Visomis vaivorykštės spalvomis tviskantys ir kasdiénybės ledą tirpdantys jo eileraščiai mėgstami ir populiarūs.“ Net ir paskutiniams gyvenimo metais ligų palaužtais poetas rašė jaunatviškai. Jaunų dienų dvasiai su romantiškos meilės kibirkštėlėmis tryško ir liejosi A. Fetos poeziuje iki paskutinio atodusio. Skaitai ir stebiesi, kokią žaižaruojančią potinę ugnį įžiebia pasenusio rasytojo (vos metai iki mirties) plunksna eileraštyje „Aš sakau...“:

Я говорю, что я люблю с тобою встречи
За лесом ласкавый, на пленки цветущий,
За блекл. твоих кудрей, спадающих на пленки,
За свет, что в глубине очей твоих горят.

Tokiu poeto gyvybingumu stebėjosi ir jo amžininkai. O Levas Tolstojas, keturiaskesdešimt metų bendravę su poetu, atsiminimuo se rašo: „Sunku buvo suvokti, iš kur šito susenusio, ligoto žmogaus poeziijoje tiek romantikos, tiek idealizmo.“ Užbaikalėje į „Rekrūto dienoraštį“ užrašydavau ne vien kareiviškus įspūdžius, bet ir minčius iš skaitomų knygų, poezijos posmelius. Ypač daug patikusiu posmų ir minčių apie poezią įra-

šiuo skaitydamas A. Fetą. Dabar būtų įdomu ats

Etažerė

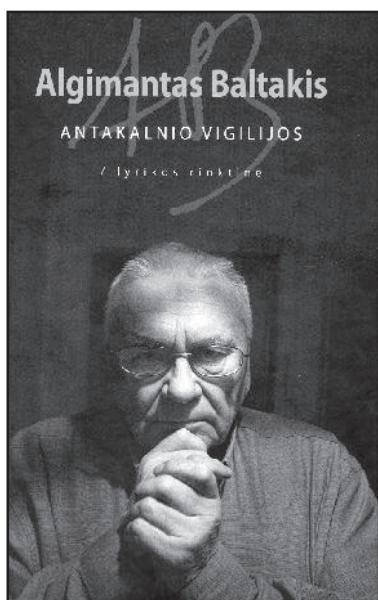
Jubiliejinių metų įspaudai – rinkiniai bei rinktinės

Erika DRUNGYTĖ

Šie metai, kuriuos vėl skelbiaime ypatingais – Žalgirio mūšio ir pergalės metais, ko gero, daug svarbesni už tuos pritemptus tūkstantmečio. Pritempti, nes istorijoje tėra sėlygiški, ir visa, kas apie šią datą sukas, tegali būti apibūdinta žodžiu „tiketina“. Buvo valstybė ar nebuvo, reikia trenkojo per galvą krikšcionio atminimą įamžinti ar visgi nebūtina... Viskas reliatyvu, kaip norime, taip ir žaidžiame. Kadangi, kaip vienas pareigūnas sakė, Lietuvos Respublikos pilietis neaišku, ar yra, o tik *tiketina*, kad yra valstybės dalis, tai mes tiesiog negalime apie tai diskutuoti... Kur kas lengviau kalbėti apie Žalgirio mūšį, kurio data tiksliai ir negincijama, o pergalės svarba Lietuvai – nekvietinuoja. Lietuvių tautos herojumi tapęs Vytautas Didysis yra daugiau nei istorijos dalis. Jis – simbolis. Simboliai, kaip slaptas ženklas, mums reiškia kur kas daugiau nei asmens paskelbimas kančiu ar šventuoju. Lietuvių pasaulėžiura kitokia. Vytauto-simbolio prikelimas 1930-aisiais buvo ne tik tautos koletyvinės atminties demonstravimas, bet ir laiko ženklas, pranašiškas judeSYS, pamato sutvirtinimas, kurio vėliau taip reikėjo. Gimuseji 1930-aisiai tą ženkla iėmė savin, jis tapo svarbia gyvenimo ašimi. Beje, ir tiems, kurie gimbė truputį vėliau ir buvo simbolio „priskėlimo“ akto liudininkai. Todėl šais metais minintys gražius 80 metų jubiliejus mūsų žmonės iškelia labai reikšmingų tautai dalykų.

Idomi, marga, kelias sakiniais neapibūdinama 1930-ųjų rašytojų karta. Vytautė Žilinskaitė, Vytautas Petras Bložė, Aldona Elena Puištė, Justinas Marcinkevičius, Emilia Liegutė, Algimantas Baltakis, Marija Macijauskienė, Vytautas Petkevičius... Gal tik „socialinis jautrumas“ yra juos visus jungianti gija, bet kalba – kiekvieno kitokia, kiekvienas sukūrė savo kosmosą,

Štai atsisveikinimo su poezijs rinktinė – Algimantas Baltakis „Antakalnio vigilijos“: lyriko rinktinė. – Lietuvos rašytojų sajungos leidykla, Vilnius, 2010. Kaip sako

pats autorius – „atsisveikinimas su žanru, kuriam tarnavau, nors ir ne visad ištikimai, nuo ankstyvos jauystės iki gilių senatvės“. Trijų dešimtmecčių kūryba, 1980-2010. Pažiūrėjus – visai nestora knyga, išgrynta, kruopščiai surinkta. Gal kiek atsargi knyga, kurioje nėra „populiariojo“ Baltakio. Bet tas savitumas, tas vieno jo kalbėjimo ritmas ir baltakiškas rimas, žiūréjimas į tai, kas visai šalia, sukuria atpažinimo lauką. Tas „socialinis jautumas“. Niekaip nesumaišysi A. Baltakio eilėraščio su kita posmai. Bet gal labiausiai to, apie ką ir kaip kalbama. Baltakis turi savo melodiją. Dauguma poetų turi savo melodiją. Tik įvairiai kūrybos etapais kiti mėgina keisti žingsnių tempą, pasirenka vis keistesnius objektus, sunkina pasaulėžiūros kalnakasybą... Baltakio pastovumas – nuostabus dalykas. Kitados jis yra prasitaręs, kad jam pačiam pikta, jog išmoko amato ir gali parašyti, žino, kaip parašyti. Bet kūrybos kirmiñas užmiegia. Todėl tie rašymo etapai nebuvo programiški, numatyti,

Beprasmiškas prasmės naikinimas (tarkim, kai kurie S. Kantravičiaus eilėraščiai) ir prasmingas beprasmybės išryškinimas (tarkim, A. Camus pastangos).

Kartais kalbos žaismė (kaip ir jos išmintis!) yra spėstai. I juos patenkė pradedame niurzgėti: stinga to ir ano, dar ir trečio...

Ir vieną gražų rytą, ir staiga – juk tai gal netgi puiku!

Tegu ir toliau gyvenimas mus taip būtiškai *stigdo!*

Keistas žodis, geras. Išsišiepi, laikydamas jį tarp lūpų, – kaip koks Ričardas Šileika, geležėlė radęs.

Dažnai sakoma: Lietuvoje yra daug padorių, atsakingų, protinę žmonių, kurie žino, ką daryti, kad šalis išbirstu iš nesibaigiančių politinių rietenų, dvasinės krizės ir korupcijos liūno.

Be abejo, yra tokį žmonių, ir jie iš tiesų žino, ką reikia daryti.

Tačiau!

Lietuvoje yra kur kas daugiau senų politikos vilkų bei storaodžių krokodilų, kurie įvaldė šimtus slaptų dominavimo būdų, todėl dar geriau žino, ką reikia daryti, kad anie, atėjė politikon, nieko nedarytų.

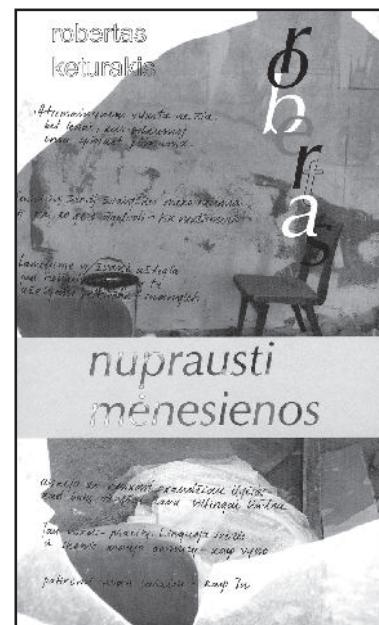
cave canem

pasukti kiekybės pusėn. Jei poetui būtų reikėję knygų gausos, manau, nesunkiai būtų jų prileidės kelias dešimtis. Tik užvis vertesnė buvo toji tikroji pauzė, tas susitikimas su savimi ir sažiningas ištarimas, jog galiu, bet nenoriu būti amatininkas. Šiandien skaitytojas gal kiek stereotipiškai mano, jog dažnas pavardės kartojimas, minėjimas reiškia ir gausą. Netgi nuostaba – negali būti, jog A. Baltakis nepriraše eilėraščių tomų ir pastaroji rinktinė tokia kukli. Gerai, kad kukli. Kad tokia esmiška. Pasakyta joje labai daug. Atviras ir apsinuoginės poetas kalba savo gyvenimą tokį, koks jis buvo. Koks jis buvo? Aptarinėjimai, kas kaip gyveno plokštumoje, yra šlykštoki, jais užpildyta virtualioji erdvė. O kaip savaip žmogus matė, išgyveno, atrado, mylėjo, džiaugėsi, bijojo – tai ir yra kūryba. Idomi ir nepakartojama. Džiaugiuosi tokiu A. Baltakio kūrybos ženklu jubiliejaus metais. O štai mano šios rinktinės eilėraštis:

*Ir varnos, aptūpusios gluosnii.
Ir gluosnai, pasvirę virš upės.
Ir upė, kartojanti dangų.
Ir žemę prislēgęs dangus.*

*Ir žemę, vagojama upės.
Ir upė kartojanti gluosnii.
Ir gluosnai, nakvojančių varnų
Lyg šmékli tirštai aptūpti.*

Beveik to paties tikėjomės ir išpenkeriais metais jaunesnio eiliuočio brolijos nario Roberto Keturakis rinktinės. Tik gal bent dvitominio. Tačiau jubiliatas mus gražiai apmovė. Išleido knygą, bet... Ne rinkinį, o rinkinį, kuriamo sudėti pastarųjų 3 metų eilėraščiai. Solidų rinkinį, trijų šimtų puslapių, gyvybingą, sklidiną didelės jėgos. Robertas Keturakis „Nuprausti méniesienos“: eilėraščiai. – „Naujas lankas“, Kaunas, 2010. Šios

knygos Keturakis – kurį pažinsime ir nepažinsime. Grakštūs ir lengvi (t. y. beveik nepastebimai besilejantys) rimai, lakoniški baltieji posmai, labai gelmingi panérmai po vandeniu – būties, nebūties, Dievo, savo – nežinau, kaip juos įvardyti, bet tas gilumas ir tikrumo gelounis būtų giminėjai žodžiai ir aštriai, šiuolaikiškai, akimirksniu nukabinti esaties eskizai, kuriuose tokis gražus – ak, vis dar gražus! – gyvenimas:

Už 28 kasos
turistinė agentūra
travel agency
KELVITA
teiraikis nešulių saugykloje
močiutė
ilgais avikailiais
dideliais batais
baukščiom akim –
ant palangės padėta
dingo
puodynė su lajumi
skambinkit 2692386
skambinai vaikeli
pasiuntė
po velnių

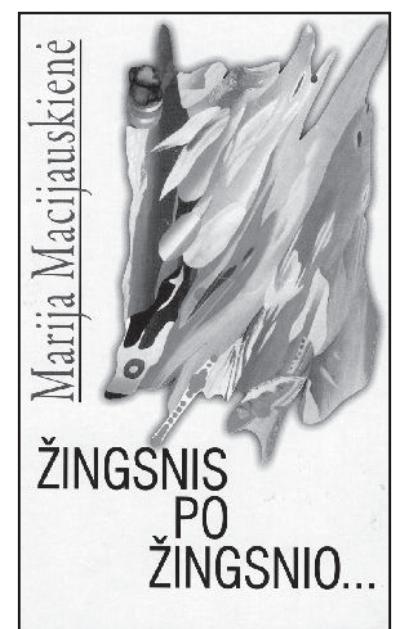
Tiesą sakant, šiuo rinkiniu džiaugiuosi labiau nei kokiui galimui retrospektyviu dvitomiu. Vėl iš naujo randu ir atrandu R. Keturakį. Nes nesitikėjau. Kai nesitiki, tai žiebia. Malonu, kai žiebia tokiais būdais. „Nuprausti méniesienos“ – gal labiau su 1930-ųjų vytautine žyme, nei kitų taip metais gimusiu knygos, nors Robertas ir jaunesnis. Knygoje yra tai, kuo apibūdiname lietuvių poeziją. Kalbos čiulbėjimas, minties aštrumas, gili meditacija, žmogaus, gamtos ir Dievo matymas, lyrizmas ir rupus fiksavimas, nubrozdinantis patirties šašą. Net religiniai motyvai šioje knygoje yra labai malonūs, nors paprastai tai tokia temų rizikos grupė, kurią pasirinkęs poetas dažnokai pralošia.

*Ne mums Tu nukryžiuotas paskutini
žodži
tarei – nestūmei nuo savęs mirties
kaip Lozorui
kadais –
aš nežinau kaip mes nuo kryžiaus
tau atrodėm
su tais užtamsintais iš baimės
nevilties veidais – –*

Žinoma, sveikinu Robertą. Knygos proga. Žinoma, netikiu, kad tai paskutinis, nors taip mėginama pristatyti ši rinkinį. Greta viso optimizmo fontano privalau paaškinti dar vieną šito džiaugsmo priežastį – kol gerokai jaunesni ir visai jauni mėgina prisidertinti kitus eilėraščio apdarus, kol matuojasi jau dėvėtus ir pagal juos siuvasi naujas eilutes, kol vis dar nepameta noro intriguoti ir ardyti arba atgaivinti ketureilio tradiciją, R. Keturakis émė ir išleido puikią viso to kolekciją. Ir nereikia tų kladinancių judesių – meistras. Meistrai irgi pavargsta, auksaburniai irgi nusišneka. Bet šiuo kartu įvyko labai gražus dalykas. Lietuvių literatūroje nauja ir tikrai puiki eilėraščių knyga, kuri – ei, jaunieji! – yra puikus pavyzdys, kokie gali būti geros poezijos pavidalai.

Kalbėdami apie 1930-ųjų karą, negalime pamiršti ir mūsų nuostabiosios Marijos Macijauskienės, kuriai esame ir būsime dėkinę už daugelį darbų, nuveiktu lietuvių kultūros ir literatūros labui. Marija ne tik poetė, prozininkė, ji – žinoma muziejininkė, buvusi Maiaronio literatūros muziejaus direktoriė, padėjusi kurti ir išsaugoti mū-

sų klasikų muziejus, literatūrinį palikimą, konsultavusi Latvijos ir Rusijos kultūros žmones, kuriantiems žymių rašytojų ekspozicijas. Jos baras buvo ir žurnalista, ir jaunuju literatūrą „priežiūra“ – kol nebuvę Kauno skyriaus, Marija kuravo jaunuju sekociją į kurią būrėsi P. Palilionis, G. Cieškaitė, A. Mičiuta, A. Puištė A. Verba, V. Martinkus, M. Karčiauskas, R. Klimas, R. Rakauskas. Jubiliejų rašytoja pasitiko skaitytojams padovanodama naują knygą. Marija Macijauskienė „Žingsnis po žingsnį...“: esė. „Naujas lankas“, Kaunas, 2010. Prisiminimų, laiš-

kų knyga, knyga apie kultūros žmones, vietas ir savitą laiką. Nekyla man ranka kaži ką labai naršytu ir išsakyti pastabų. Vieną vienintelę – redaktoriaus vis dėlto reikėjo... O apibendrinti kalbą apie šią knygą galima taip: labai reikalinga ir lietuvių kultūros bei literatūros istoriją neabejotinai praturtinsianti knyga. Marijos gyvenimas ir tarpukario Lietuvoje, ir okupuotoje, ir vėl laisvoje nepašyštėjo įdomių susitikimų, gražių nuotykių, skaudžių išgyvenimų, prasmingų darbų, žiaurių akimirkų. Bet ji visada turėjo ir išsaugojo tą pamatą, apie kurį kalbėjau rašinio pradžioje. Tvirtai į ji atsiremusi išlaikė laiko egzaminą. Ir jos vytautinė kartos vėliava yra aukštai iškelta. Šiame kontekste būtina pabrėžti – Marija yra moteris (ir vėl vardo simboliskumas, štai kaip atsiranda ir kiti kontekstai...). Ji buvo ne tik išsilavinusi, intelektuališka ir patriotizmo dv asia auklėta mergina. Ji buvo ir mama, kuriai reikėjo derinti būties rūpesčius su darbais ir labai austais pačios išskeltais siekiais. Paskaitykite knygą – būties, vargų ir skausmų beveik nerasite. Pakylėtas, idealizuotas gyvenimo paveikslas. O realybė buvo visokia, ne tik žemėnanti, bet ir tragiskai kertanti. Todėl sakau – M. Macijauskienė yra nuostabi moteris. Ir labai gražus kultūros žmogus. Ši jubiliejinių metų knyga negali būti nepastebėta. Jei tik tiketina, jog galime būti valstybės dalis, tai tautos dalis tikrai esame, todėl ši knyga yra metaštasis apie mus. Linkiu su ja malonių vakarų.

Lina KLUSAITĖ

Jau įprasta, jog teatralai kiek-vieną pavasarį pasitinka su tam tikra nerimo doze – artėjanti Teatro diena juos ne tik suburia į šventę, bet ir inspiruoja skirtin-gus požiūrius, pasirinkimus, lū-kesčius. Galima numanyti, jog didžiausi kaltininkai šioje skirybių mugėje yra teatro kritikai, savo vertinimais ir verdiktais skatinan-tys tiek teigiamą konkurencingu-mą, tiek ir neslepiamą nusivyli-mą pasirinktais favoritais. Objek-tivumo šiuo klausimu būtų sunku tikėtis, taip pat, kaip ir šiu die-nų teatrą bandyti įsprasti į kokius nors aiškiai įsivaizduojamus, visiems priimtinus, apibrėžtus kri-terijus. Teatras, kaip ir visi kultū-ros reiškiniai, pėdsaką žmonių są-monėje palieka tuomet, kai pri-verčia mus suvokti, pajusti ir pa-matyti pasaulį kaip neužbaigtą at-virų užuominų lauką, savo pačių galimybę. Galimybę nuolat besi-keičiančių procesų sūkuryje su-vokti save, savo baimes, indi-vidualaus ir visuomeninio gyveni-mo praradimus, laimėjimus, atkri-timus. Teatrui, nenorinčiam likti vien maloniu žaidimu, svarbu iš-laikyti gyvajį nervą – tą pojūcius klibinancią šaknį, kuri įgalintų jausti esamą laiką ir nubrėžtų da-bartyje gyvenančio žiūrovo hori-zontą. Kokius horizontus pra-je-siais metais savo vizijose atvėrē Kauno dramos teatrai? Kokias sa-vęs suvokimo galimybes jie mums pasiūlė ir ar dialogo paieš-kos su publika visuomet buvo vaisingos? I šiuos klausimus ban-dysiū atsakyti apžvelgdama tris, mano požiūriu, įsimintiniausius, prie-staringiausiai vertinamus pra-je-sių metų spektaklius Kaune.

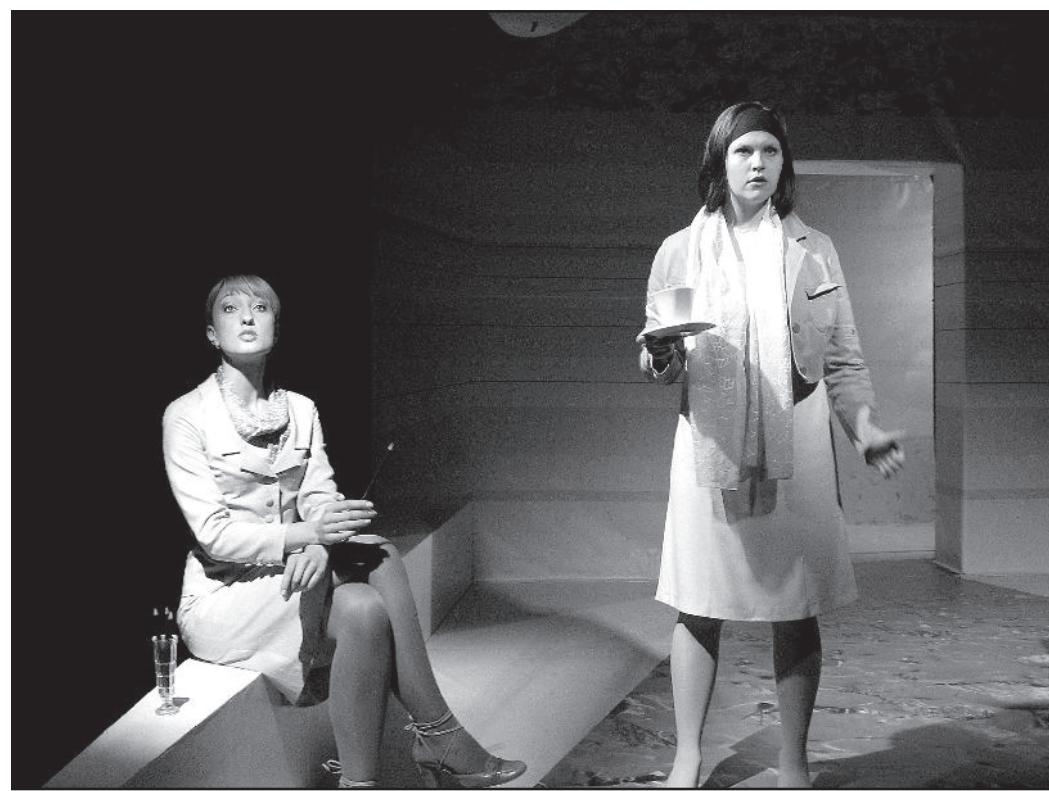
Daugiausia vilčių, jog sulauksi-me kritiško žvilgsnio į savo pačių atskirtį ir tikrajį šiuolaikinės visuomenės veidą išvysime pro atvertus beprotinamio langus, pra-je-siais me-tais teikė aktoriaus Rolando Kazlo režisuota „Palata“, sukurta Antono Čechovo apskrymų „Palata Nr. 6“ ir „Juodasis Vienuolis“ motyvais. Tačiau gūdus gyvenimo realizmas, sunkiai alsuojantis iš Čechovo ap-sakymų, režisieriu netapo įkvėpi-mo šaltiniu. Kad ir kaip ten būtų, Kauno dramos teatro vadovybė „Pa-lata“ galės įrašyti į rekordininkų są-rašą, nes bilietai net ir šiandien išper-kami dviems mėnesiams į priekį. At-vejis, kaip sakoma, beprecedentis, ro-dantis tiek besąlygišką kauniečių prielankumą R. Kazlui, tiek antrašias pozicijas pripratusio užimti miesto provincialumą. Provincialumą ta-prasme, jog „žvaigždės“ (turbūt ne-suklysiu, jog TV dėka R. Kazlas iški-lo kaip Lietuvoje žinomas veidas) čia retai užklysta, o jų vardas tampa di-desniu traukos centru nei pati asmens kūryba. Kita vertus, R. Kazlo kaip aktoriaus kūrybą ir talentą sunku kves-tionuoti, jis buvo įvertintas auksčiau-siais Lietuvoje teatro meno apdova-nojimais. Bet talentas, žinia, nėra kartą ir visiems laikams prisegtas žen-klėlis, jis tuo ir vertingas, kad jį rei-ka nuolat patvirtinti, įrodyti sau ir aplinkiniams. „Palata“ turbūt yra tas atvejis, kai R. Kazlo pasiekimus ten-ka atidėti į šalį, ir, lenkiantis aktori-aus asmenybei, kalbėti vien apie meninę kūrinio vertę.

Pažiūrėjus „Palatą“ peršasi min-tis, jog režisierius sąmoningai sten-

Teatro veiksmingumo beišeškant: įsimintiniausi pra-je-sių metų spektakliai Kauno dramoje

Scena iš spektaklio „Laimingi“. Aktoriai Tomas Rinkūnas (Ferdinandas), Toma Vaškevičiūtė (Luizė).

Scena iš spektaklio „Lauros kosmosas“. Priešės: Andžela – Asta Steponaviciūtė, Viktorija – Raimonda Pocevičiūtė.

Scena iš spektaklio „Palata“. Aktoriai Liubomiras Laucevičius (daktaras Raginas) ir Rolandas Kazlas (Gromovas). Kauno valstybinio dramos teatro archyvo ir Audronės MEŠKAUSKAITĖS nuotraukos

gési apsaugoti žiūrovą nuo neigiamos patirties ir slogumo, kurio apstu pasirinktuose Čechovo ap-sakymuose. Padėtis be išeities, veikėjų nevalingumas, nesugebėjimas ištūkti iš ydingo gyvenimo rato yra tie filosofiniai svertai, ant kurių laikosi minėti kūriniai, todėl atsisakyti jų, vadinasi, redukuoti filosofinį Čechovo kūrybos pagrin-dą vienu atveju iki buitinio lyg-mens, kitu – iki filosofinių abst-rakcijų. Atnašydamas kurti slo-gą beprotinamio atmosferą (čia dominoja šviesus apšvietimas, tvar-kinga personažų apranga, baltumu spindintys gydytojų chalatai, net bokso pirštinės, kuriomis sargas Nikita „auklėja“ ligonius, – rožinės), R. Kazlas pasirinko antrajį variantą, tokiu būdu tarsi siūlyda-mas savają Čechovo versiją. Iš mi-nėtų apskrymų režisierius išrinko tas scenas, kuriose yra daugiausia prasmės, kurios atspindi ne perso-nažų elgesį, charakterį ar būsenas, o jų išsakomas idėjas. Todėl ir prasmė spektaklyje sukuriama ne iš ju-timinio personažo patyrimo, jo li-kimo linijos brėžimo ar sudaromos atmosferos, o iš abstrakčių idėjų, kurios svarbios autoriams. Tokia inter-pretacija, žinoma, būtų visiškai pateisinama, jei ji būtų suvokta ir įgyvendinta iki galo. Juk R. Kazlas kaip režisierius turi teisę atsi-

kaip silpnumo požymis. Vadinas, kažko nesugebėjai pajauti, iš-reikšti, tada darai interpretaciją. „Turbūt sutiks ir pats R. Kazlas, jog Čechovas yra tas autorius, kurio tobulai atspindėtas pasaulis reika-lauja tik nuolankaus patvirtinimo, atsargaus prisilietimo prie kūrinio, jo sielos pajautimo bei išskleidi-mo. R. Kazlas ši kartą leidosi į ne-varžomą nuotykį, ir šis nuotyki, bandymas sukurti savają Čechno versiją, žiūrovams užminę, juokais kalbant, mīslę be atsakymo, t. y. tokią dzenbudizmo mokyme pro-paguojamą mīslę, kuri norinčia-jam ją įminti turi atskleisti proto-ribotumą ir suteikti nušvitimą. Ne-zinau, ar R. Kazlas, interpretuo-da-mas Čechovą, veikė kaip dzenbu-dizmo mokytojas, bet suvokti jo sceninius sprendimus, visuminę spektaklio logiką ištės nelengva.

Pagrindinis sceninės interpreta-cijos keblumas, mano nuomone, yra tas, kad režisierius, atsisakes tiesioginės Čechovo interpretaci-jos ir atskaitos tašku pasirinkęs filosofiškai idėjinį pagrindą, tuo pa-ciu metu spektakliui bando suteik-ti čehoviško kūrinio koncretumą. Iš vienos pusės, personažai sceno-je pasirodo kaip konkretaus laiko nesaistomi, dvasinius-egzistenci-nius klausimus sprendžiantys vei-kėjai, atskirti nuo čehoviško kū-rinio konteksto (jį supainioja skirtingus laikotarpiaus reprezentuo-jantys veikėjų kostiumai: Gromo-vas su kostuminėmis kelnėmis, pilkais marškiniais ir šlepetėmis primena veikiau prieš miegą pa-miršusį persirengti Kazlą; Raimon-dos Šukytės seselės galvos apdan-galai – XVIII-XIX a. gailestingųjų seserų aprangos kodas; Laucevi-čiaus Ragino ilgas, šviesus paltas ir skrybėlė – abejotinas Čehovo laikų skurstančio, gyvenimu nusi-vylusio gydytojo aprangos varian-tas). Iš kitos pusės, aktoriai bando kurti konkretius charakterius, ku-rie neįtelpa į vientisos interpreta-cijos rėmus ir niekaip neįtikina, nes neįtikina jų supainioti, kūri-nio logikai prieštaraujančius kom-tektai. Kad ir kokia talentinga bū-tų aktorių vaidyba, pilnakraujai

personažai „Palatoje“ vargu ar su-kuriami – be bendro konteksto, aiškios priešistorės ir motyvacijos jie tampa tarsi vaikščiojančios idėjos. Abstrakčių tiesų akcentavimas nu-stelbia žmogiškajį jų likimo kon-kretumą, o netrukus nustembii, jog ir pats R. Kazlas ima nebetikėti sa-vo personažo tiesomis. Tikėjimo būties prasme paieškos šiandien pasirodo per daug pretenzingos, aktoriaus pasitikėjimas savimi su-svyruoja, todėl sąmoningai ieško-ma komiškų intomacijų. O kai jos neskonungai susijungia amžinasi-as būties paslaptis bandančiame at-skleisti Dainiaus Slobono Vienuo-lyje, žiūrovų sutrikimas – juoktis ar ne – darosi suprantamas, nes šiuo klausimu – tikėti ar ne būties prasme – yra neapsisprendęs ir pats R. Kazlas (kai netikslingai ironi-ziuojama, sunku suprasti, ar režisie-rius nori išteisinti personažus, ar juos kritikuoti). Tokių neapsi-sprendimų bei netikėjimo tuo, ką darai, „Palatoje“ matyti daugiau, tad lieka liūdnai konstatuoti, jog spektaklis, taip ir nesukūrės gilu-miniu prasmės atverčiu, pavojin-gai priartėjo prie Čechovo adapta-cijos vyresniųjų klasių moksleiv-iams. Gal nuvilius daugelį žiūro-vų, bet ar ne čia reikėtų ieškoti di-džiosios „Palatos“ traukos paslap-ties? Ką gi, nuo Čechovo apsakymų nugriebta filosofinių gyvenimo tiesų grietinėlė yra puikus būdas ne tik išméginti savo režisūrines jėgas, bet ir mokytis mums visiems, klaus-iant, kas iš tiesų yra teatras.

Teatras Lietuvoje tradiciškai tapatinamas su humanišku požiū-riu į keliamas problemas, etinės gyvenimo nuostatos Jame užima ne paskutinają vietą. Tačiau čia slypi kitas pavoju – neetiškas, marginalias gyvenimo alternaty-vas spręsdamas etinėmis morali-nio gyvenimo nuostatomis teatras įvaro daugiau žiovilio, nei iš tiesų sujudina patogiai išsita-siu-sio žiūrovo mąstymą. Kad toks požiūris būdingas vyresniajai kar-tai – nuostabos nekelia, bet kai juo ima vadovautis jaunas žmo-gus, kurio prigimtis siejama su po-reikiu mąstyti kitaip, šiek tiek nu-

stemb. Šia prasme nustebti privertė ir jaunas režisierius Artūras Areima, Kauno dramos teatre pristatęs Friedricho von Schillerio „Klastą ir meilę“, pavadintą „Laimingu“. Režisieriaus poziciją šį kartą būtų galima apibūdinti taip: nespjauti i pirmakų atradimus, atsisakyti pretenzijų į formas eksperimentus, laikytis klasicizmui būdingo apibrėžtumo, vadovautis laiko patikrinta teatro stilistika ir tokiu būdu kurti naują moralinį kodeksą. Toks jauno žmogaus sprendimas gali pasirodyti kiek ankstokas ir perdėm konservatyvus, jeigu neužduotume klausimo, kas šiuolaikiniame teatre yra alternatyva. Ar ne E. Nekrošius su savo nepajudinama metaforinio teatro stilistiką šiandien yra pati didžiausia alternatyva šiuolaikiniam, nauja drama ir formas eksperimentais persisitinusių teatrui? Tačiau tai turbūt galioja tik vakarietiškam scenos menui, patyrusiam įvairiausią formą, stilių invazijas. Lietuvoje eksperimentiniai iššūkius galima suskaičiuoti ant pirštų, ir, kai nėra kam jų lenkti, teatro situacija darosi tiešiog vangi.

Neįprasta Schillerio dramas forma vėlesnių jo amžininkų buvo įvardyta kaip melodrama, tad ir A. Areima spektaklį modeliuoją klasicistinės melodramos principu be jokių aliuzijų į šiuolaikinumą. Režisierius jau ne kartą įrodė, jog moka profesionaliai „sukalti“ spektaklį, ir šis jo mokėjimas „Laiminguose“ pasitvirtina be išlygų. Spektaklyje, kaip ir dera klasicizmo estetikai, ieškoma tikslios kompozicijos, racionaliai išprotautų, pagrįstų mizansceną, apibrėžiančią personažus pagal jų rangą, aiškius charakterio tipus, atstovaujančius vienai ar kitai vertybų sistemai. Kad Egidijaus Stanciko Prezidentas laikosi pragmatiško požiūrio į vaikų laimę, o Kęstučio Povilaičio Mileris mielai išpildytų asmeninius vaikų troškimus, tik jo ranegas neleidžia jam to padaryti, niekas neabejoja. Čia viskas kuriamas pagal išankstinius modelius, vienareikšmiškumo reikalavimus numatančias taisykles, todėl A. Areimai būtų sunku prikišti spektaklio netolydumus ar alogiškumas, kaip, pavyzdžiu, nutiko „Palatoje“. Ir tai, kad Daivos Stubraitės ledi Milford panašesnė į mirti susiruošusi ne pirmos jaunystės damą nei į virus viliojančią dvaro koketę, yra tik dar vienas racionaliai apgalvotas režisieriaus ir dailininkės Kotrynos Daujotaitės sprendimas visus personažus, išskyrus baltais švytinčią Luizę, parversti oponentinieriais – savotiškais „mirtininkais“, dėvinčiais juodais, labiau įkapes nei dvaro drabužius primenančiais kostiumais. Nieko keista, kai žinai, kad net Simonas Daukantas lietuvius traktavo kaip mirusią tautą, kurią reikia prikelti. Šia citata esu linkei ironizuoti ne mirties leitmotyvo iškėlimą spektaklyje, – jis paklūsta sumanymo vientisumui, – bet režisieriaus pastangas sureikšminti meilės istoriją, visiems gerai žinomą siužetą paverčiant lietuviams taip artima idealine kancios projekcija. Žinoma, tai nėra blogai, bet būtent šis sureikšminimas, manau, ir sukelia vertinimo prieštarungumą – jeigu režisieriaus intencijos žiūrovui priimtinios, spektaklis gali atrodyti vertingas dėl savo nepamainomo rim-

tumo, jeigu žiūrovas abejoja režisieriaus pasirinkimais – scenografiniai sprendimai ir kai kurių aktorių perspausta vaidyba gali pasirodyti silpniausia „Laimingu“ grandimi.

Spektaklyje mirties tema jaučiamā beveik fiziškai, akcentuojant scenografijos monumentalumą, statiskumą ir, žinoma, spalvinį ribotumą. Tačiau, kad ir kaip simetrinis scenos išplanavimas bei sakingas dekoras atitinką klasicizmo stilistiką, nemobili, skulptūriškai sustingusi scenografija „Laiminguose“ dvelkia perdėm atgyvenusia butaforija, kuri tik paastrina šiandien jau nebeveiksnaus vizualumo pojūti. Nostalgija praeicių (mene ji paprastai pasireiškia buvusio stiliaus atkartoju), galėjusi prasiveržti ilgesingais sudvasinčios meilės tonais, scenografiniai sprendimais, mano požiūriu, čia galutinai numarinama. Jeigu ne jaunuji aktorių pora, kuria teko nuoširdžiai žavėtis „Laiminguose“ rižikuot tapti paminklu mirusiam, savo kalbos sceninio atitinkmens šiandien taip ir nesuradusiam stiliui. Tikėtina, jog režisierius norėjo pastatyti paminklą meilei, bet jei tai ir būtų pagrindinė sumanymo idėja, klausimas kirbėtų toks pats – kiek dabartyje šis paminklas veiksmingas?

Tomo Rinkūno ir Tomos Vaškevičiūtės pora leidžia nukrypti nuo griežtų klasicizmo kanonų ir klasicinė pastatymą suvokti gyviau, nei numato racionali jo logika. Tamsų, niūrų ir šaltą spektaklio karkasą A. Areima sujungė su kontrastuojančia jaunuji aktorių energija. Jie kuria ryškų emocijinį santykį, atvirščiai proporcingą statiskajai scenos daliai. Šiuo požiūriu režisieriaus sprendimas sceninę statiką derinti su jaunosios poros eksprezivumu yra gana vykės. „Laiminguose“ jų emocionali vaidyba tampa racionalumo užtvaras ardancių impulsu, naikinančiu ne tik spektaklio monumentalumą, dramos didaktikumą, bet ir leidžiančiu žiūrovams savaip modeliuoti emocijų srautus, atveriančius sutirštintų, ambivalentų išgyvenimų būsenas. Galima sakyti, jog jaunuji aktorių déka klasicistinė išgyvenimo drama išvengė jai būdingos didaktikos, patetiško jausmų rodymo ir tapo visa griaunancios, neracionalios, iš iprastos raiškos ribų išėjusios aistros patirtimi. Ryški vidinių jausmų koncentracija, fizinė jų transgresija išorėje pasirodė priimtina šiuolaikiniams žiūrovui, bet ar to pakako, kad Schillerio drama savo forma ir turiniu pasakyti mums ką nors nauja? Kauno dramos teatre „Klastą ir meilę“ į sceną perkeliama jau penktąjį kartą, pirmasis susitikimas su ja įvyko dar 1922 m. Varagu ar nuo to laiko pjesės interpretacija esmingai kito, jau nekalbant apie stilistinį panašumą. Man teko matyti nepriklausomoje Lietuvoje sukurtą Ugo Brikmanio šios dramos versiją, iš kurios prisimenu tik tamsią, niūrą, XIX a. teatro sąstingi menančią atmosferą. Panašu, jog režisieriai, interpretuodami šią pjesę, vis dar linke užlipti ant to paties laiką stingančio šablono grėblio. Tad norisi retoriškai klausti: ar jau nebūtų metas nuo šios dramos nupūsti istorijos dulkes ir suteikti jai ryškesnį laiko pojūtį?

Kalbant apie teatro laiko pojūtį, jo gyvybingumą ir poveikį da-

barčiai, gana gyvai ir netikėtai praėjusiais metais nuskambėjo Kauno mažajame teatre Agnés Dilijytės pagal jos pačios parašytą pjesę režisuotas „Lauros kosmosas“. Autorė atvirai, be perdėto noro šokiruoti ar ką nors stebinti kalba apie mūsų gyvenamą laiką, apie žmogų tokį, koks jis yra, koki galime atpažinti savojoje kasdienybėje – trokštantį artumo, tobulų santykų ir sėkmės, bet ne pajėgiantį viso to pasiekti, nes gyvenimas nėra tobulai sustyguotas TV laidų montažas. A. Dilijytei pavyko suderinti dramaturgijos ir režisūros plotmes, išvengti pigių spekuliacijų, žiūrovų sąmonė manipuliuojančių popkultūros ženkli demonstravimo. Spektaklis pulsuoją paprastumu ir harmonija, o ir pati draminė istorija paliko ganėtinai užbaigtą, patrauklia formą struktūruoto laiko ir veikimo įspūdį. Čia dinamiškai susipieta personažų reminiscencijos, galimybų laikas (kaip galėjo įvykti) ir dramoje vykstantis veiksmas. Nedidelė scenos erdvė projektuojama taip, tarsi scena būtų ekranas, fragmentiškai jungiantis skirtingo laiko scenas, pasakojančias apie vis kitus personažus, kurių likimai išsirutulioja ir susieina tik režisieri bei žiūrovams žinomu būdu. Personažų susitikimo istorijos mezgas kaip pagrindinė veiksmo intriga, todėl aktoriai čia veikia labiau kaip istorijos iliustratoriai, o ne psychologiniai veikėjai. Tokio pobūdžio interpretacijoje svarbu, kad aktoriai būtų mąstantys, gebantys ne tik įsiūsti į personažo vidų, bet ir suvokiantys jį fragmentiškos istorijos visumoje. Aktoriams, regis, tai puikiai pavyksta. Režisierė renkasi neprofesionalius, savo individualumu išskiriančius jaunus žmones (dėmesį patraukianti Virginijos Šimkevičiūtės asmenybė). Jų neprofesionalumas šiuo atveju yra teigiamas elementas, nes už meistriškumo pamokas tampa svarbesnis nuoširdus ir atviras santykis su beveik kinematografiškai juos atitinkančiais personažais (Remigijui Endriukaičiui, atrodo, iš viso nereikia vaidinti, tik būtū savimi scenoje). Aktoriai kalba apie tai, ką supranta ir jaučia, kas juos jaudina ir yra artima, todėl įtikina be didesnių vaidybos paklaudių. Čia yra vietas aktorių nutylėjimams, dramatiškiems ne-išsildymams ir prasilenkimams, galima jausti liūdesį, nusivylimą ir tikėjimą, kad viskas bus gerai.

Režisierė brėžia dabartinių trisdešimtmecijų kartos kontūrus, tačiau daro tai dar labai atsargiai, moteriškai, palikdama vietos romantiškiems poetizmams ir su žiūrovais visuomet koketuojančiai estetikai. Švelniai jautrus moteriškasis realizmas, kuriam galėtumėme priskirti ir ši A. Dilijytės kūrinį, be abejo, nėra pretekstas suteikti jam neigiamo atspalvio. Žinant, jog jaunuji bandymai priblokštį žiūrovus žiauria realybės anatomija neretai baigiasi nesėkme, tokios stilistikos pasirinkimas yra netgi labai simpatiškas, autorė išskiriantis ir ją individualizuojantis. Tačiau vis dėlto norėtusi didesnės jaunų žmonių drąsos ir bekompromisės valios pasakyti tai, ką iš tiesų galvoja apie dabartinę visuomenę ir joje pasimetusius, žlungančius žmonių likimus. Gal kada nors taip ir įvyks – mes sulauksimės drąsas, kūrybingo trisdešimtmecijų (ar jaunesnių) kartos manifesto.

Uždegės aukurą, Poezijos pavasario laureatas Sigitas Gedė eina skaityti eiléraščių. 1982 m.

Poezijos pavasaris vėl surmuliuos Palemonė

Paskutiniame Miesto tarybos posėdyje buvo pritarta idėjai atgaivinti Poezijos pavasario šventę Palemonė, Lakštingalų slėnyje. Net ir tie deputatai, kurie pastaruoju metu priešindavosi ir reikšdavo nepatenkinimą dėl kultūros renginių finansavimo, motyvuodami, kad jokiu žaidimų sunkmečiu, kai trūks ta lėšų net duonai, nereikia, pasidavė šio projekto kerinčiai idėjai. Daugelis vyresnės kartos žmonių atsimena šią gražią pavasario šventę su didžiule nostalgija, kai tūkstančiai poezijos mylėtojų suplaukdavo į Palemoną autobusais, atvažiudavo ir moksleivių ekskursijos iš tolimiausių rajonų. Poezijos posmams nutilus dar ilgai, iki pat parycių, šurmuliudavo būreliais nūsetas slėnis. Pirmą kartą šventę buvo surengta 1965 m. minint Salomė-

jos Nėries mirties 20-metį.

Paskutinį kartą laureatu ten vainikotas Aidas Marčėnas – 1993 m. Vėliau šventės persikėlė į Kauno senamiestį. Pastaraisiais metais jos jaukiai glaudavosi Maironio lietuvių literatūros muziejuje.

Gera naujiena ir ta, kad šiųmetinio laureato laukia beveik dvigubai solidesnė piniginė premija. Savivaldybės skirtas lėšas dar papildė dvielę firmų, nenorėjusių savęs viešai įvardyti, skirta suma. Laukiami visi, galintys prisidėti prie šios tradicijos atgaivinimo tiek idėjomis, tiek finansiškai, transportu ar talka. Prašome skambinti į Miesto kultūros skyrių arba į LRS Kauno skyrių. Beje, balandžio 1-ąją organizuojama ir slėnio tvarkymo talka.

„Nemuno“ informacija

Lakštingalų krantinėje, ar giedra, ar lietus, paskutinių gegužės penktadienį susiburdavo dešimtys poetų ir tūkstančiai jų kūrybos gerbėjų. Romualdo RAKAUSKO nuotraukos

Kovo 22 d. 17 val. sostinės galerijoje „Meno niša“ atidaryta Algirdo ir Remigijaus Gataveckų paroda „Situacija“.

Freskos ir mozaikos mokslus krimtę broliai dyvyniai jau seniai garsėja kaip bene geriausi Lietuvos meno akademijų piešėjai – ir tai, metus žvilgsni į bet kurį darbą, iš karto matyti. Beje, nepaslėpsi, kad daugumoje darbų (visuose?) autoriai pavaizdavo patys save – ir tai glumina. Bet glumina ne todėl, kad nieko nežinodamas apie autorius galėtum čia ižvelgti kokį narcisizmo grūdą, o dėl to, kad dar visai neseniai save piešti baisingai buvo išunkės Žygimantas Augustinas – irgi vienas geriausių dailininkų mūsų padangėje. (Gal tai labai specifinė talentingų piešėjų manija?) Bet netai svarbiausia, juo labiau kad broliai Gataveckai yra paskelbę rašytinių pasiaiskinimą: „Kaip pavyzdį pristatome save, tiksliau, savo atvaizdus, kuriuos eksponuojame įvairiausiais būdais ir įvairiose vietose – ant vaistų dėžučių, namo sienu, audinio skiautės. Objektas, ant kurio eksponuojame, „uždedame“ vaizdą (t. y. tam tikrą vaizdinį liudijimą apie save – aut. past.), yra svarbus, nes dažniausiai tai savotiškas ženklas iš praeities, teksto pagalba įgaunantis visai kitą reikšmę, nei gali atrodyti iš pat pradžių. Pavyzdžiu, namo sieną, tiksliau, kampas, tik iš pirmo žvilgsnio yra beasmenė vieta, fonas. Biografinio teksto ar pasakojimo, ar galū gale bet kokioms kitoms verbalinėms formoms dėka jis įgauna visai kitą reikšmę. Prie to namo kampo mes valkataudavome, o vaistų dėžutė – nuoroda į nelengvo gyvenimo pasekmes.“

Vaizduodami save dailininkai išpažista savo niūrią praeitį

Broliai Algirdas ir Remigijus Gataveckai prie savo darbų.

Vienas iš konceptualiai įdomiausių parodos darbų (nors ištisies dauguma jų stebina aukšta meistryste) pavadinimas „Du“, tame, regis, bandyta paliesti egzistencinius – laiko, būties, amži-

nybės – klausimus. Tai – kūrybinio proceso metu (pozuojant) atsiradę pėdų įspaudai (dėmės) ant audinio skiautės; ant tos pačios skiautės taip pat yra ir kitas svarbus žymuo – „valdiškas“ ant-

spaudas. Taigi šiam darbe tarsi sugretinami du skirtiniai antspaudai, „ženklai“. Vienas – tikras, natūraliai atsiraže, intymus ir individualus – tai pėdos, kitas – šaltas, dirbtinas, biurokratinis –

internato antspaudas, savotiškas ženklas, kuriuo dailininkai buvo pažymėti ir realiame gyvenime: vaikystę ir jaunystę broliai praleido Alytaus valstybiniuose vakių namuose. Anot menininkų, „pėdos – tai savotiška nuoroda į tai, kas jau buvo, bet dabar nera, kaip Augustinas yra pasakės: „praeitis neegzistuoja, yra tik esamasis laikas“, o praeities ženklai egzistuoja, tik mūsų sąmonėje. Tie darbai – tai savotiški konkreti vaikystės potyrių blyksniai, neabejotinai turintys didelę reikšmę mūsų, kaip kūrėjų, sąmonei bei pasamonei.“

Dailininkai pabrėžia, kad jų darbuose labai svarbus figūrų tarpusavio santykis, jų padėtis viena kitos atžvilgiu, todėl gana komplikuotas, „kitokias“ eksponavimo sąlygas ir padėtis jie pasirenka neatsitiktinai. Sakykime, pabrėždam faktą, kad yra dyvniai ir nuo pat gimimo buvo kartu, savo figūras dailininkai beveik visada lygiuojas drauge, išskyrus vieną fotografiją, kur tarp jų stovi internato auklėtojos. „Tėvų figūros čia tik menamos, blankios, todėl, kad norime accentuoti tai, kad jos pagal visas žmogiškias vertėbes ten turėtų būti, bet nera, todėl jas siekėme pavaizduoti kaip savotiškas užuominas – „kaip iš tiesų turėtų būti, bet nera.“

Patys menininkai išsitinkinė, kad kūriniuose atsispindinti konkreti asmeninė patirtis gali padėti geriau išreikšti idėjas. Jie neabejoja, kad toks „prisilietimas“ yra pats autentiškiausias ir giliausias, tikisi, jog ir darbų sukeltas poveikis bus „tikras ir nesusimiliotas“.

Paroda „Situacija“ galerijoje „Meno niša“ veiks iki balandžio 12 d.

Lietuviai atiduoda skolą karaimų menininkui

Nors akcija-performansas „Vilnius – Europos kultūros sostinė‘ 09“ seniai baigėsi, ir kalbėti apie Vilniaus multikultūrismą šiemet ne taip madinga, – ak, kiek žmonių apskritai būtų linkę nutylėti ši, jų nuomone, gėdingą dalyką! – faktu, kad Vilnius nuo seno buvo vienas ryškiausių Vidurio ir Rytų Europoje kultūrinių sąveikų centrų, visiškai ištinti iš galvos nederėtu. Priesingu atveju gali nesisekti suvokti, – o juk, regis, akivaizdu, – kad visokių šviesulių, taip pat ir pakenčiamų meno kūrėjų, įmanu ieškoti ne tik tarp lietuvių, lietuvių bendruomenėse. Juos sėkmingai išsaugino ir kitos šiam mieste šimtmecius gyvenusios, savo religiją ir esatį puoselėjusios kultūros. Vena iš tokų kultūrinių lastelių (manieringai pasakius) – Lietuvos karaimų bendruomenė. Nors pastaraisiais dešimtmeciais Lietuvoje ji labiausiai garsėja savo kulinarine tradicija (kas nežino kibinė?), yra išsauginusi ir keletą garsių asmenybų. Vienas iš tokų, – pavadinkime juos šviesuliais, – gana garsus, tačiau Lietuvoje iki šiol nežinomas ar beveik nežinomas dailininkas Bari Egizas (1869–1946).

Kovo 19 d. sostinės Paveikslų galerijoje duris atvėrė šio menininko paroda „Nuo Stambulo iki Vilniaus“, kurią bus galima aplankyt iki gegužės 18-osios. Kūriniai parodai deponavę Lietuvos nacionalinis ir Trakų istorijos muziejai, keturi kūriniai atkeliau iš Kauno

„Moters su albumeliu portretas“. XX a. pr.

ké į Berlyną, Dresdeną, Miuncheną, Florenciją, Veneciją, Maskvą. Nuo 1898 m. B. Egizas dalyvavo pietų Rusijos draugijos veikloje, savo kūrinius siuntė į Peterburge, Kijeve, Charkove rengiamas parodas. Trumpam sugrįžo į gimtają Odesą dirbtį piešimo mokytoju, o 1922 m. patraukė į Konstantinopolį, čia įkūrė privacią studiją, turėjo daug mokinį ir daug tapė.

Parodoje „Nuo Stambulo iki Vilniaus“ eksponuojama per 100 dailininko sukurtų portretų, peizažų, būtiniai kompozicijų, naturmortų.

Daugiausia dailininkas nutapė moterų portretų, tad jų gausu ir parodoje. (Beje, ši savybė visiškai atsitiktinai suartina B. Egizą su minė-

tuoju F. Goya; nors didžiausią šlovę ir sąlyginį nemirtingumą jam pelnė graviūros, per savo gyvenimą jis pripiše galybę portretų.) Lieka paspėlioti, kas siejo dailininką ir vaizduojamus asmenis, tačiau erdvės netrą fantazijai jis nepalieka daug – trumpai tariant, nesitikėkite darbuose išvysti reikšmingai nusiteikusį hurių ar haremo kasdienio gyvenimo sceną (tiesa, yra vienas aktas). Nuolatinis dailininko studijų objektas – jauna, graži, puošnai apsirengusi moteris. Savo modelius dailininkas dažniausiai tapė visu ūgiu, sedinčius ar stovinčius interjere. Šalia moterų portretų parodoje eksponuojami ir vaikų portretai, „pasižymintys nuoširdumu ir lyriškumu“. (Dabar visuomet, išvydės storoką ir nelabai gražią mergaitę, sakysiu, kad ji „pasižymi nuoširdumu ir lyriškumu“; be abejo, tai užtkrins, kad būsiu laikomas maloniu ir padoriu žmogumi.)

Visgi B. Egizas nėra tik portretistas. Minėdami vien šią jo veiklos sritį (o taip norėtusi, jei tik būtų įmanoma, pavadinti aistra!), apie dailininką susidarytume pernelyg siaurą ir neabejotinai neteisingą išpūdį. Nemaž B. Egizo kūrybos, taip pat ir parodos, dalį sudaro nedidelio formato, subtilaus kolorito, raiškus potėpio peizažai. Vilniuje B. Egizas daugiausia tapė ir piše jam artimus žmones: parodoje lankytojams rodomi Nadeždos Lopataitės-Pileckienės, Lidijos Okulevičiūtės portretai. Atskirą parodos dalį sudaro Seraja Šapsalo karaimikos muziejui skirti paveikslai, kuriuose dailininkas įamžino garsius karaimų bendruomenės atstovus, fikso būdingus tipus ar Artimijų Rytų architektūros paminklus.

**Puslapio autorius
Andrius JAKUČIŪNAS**

89-ojo kūrybinio sezono balandžio mėnesio repertuaras

1 d., ketvirtadienį, 18 val. Penkojoje salė – Keturakio „Amerika partyje“. Trių dalių komedija. Režisierius Valdas Lencevičius. Spektaklio trukmė – 2.20 val. Bilietai kaina – 40 Lt.

2 d., penktadienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Bernardo Marie Kolteso „Sugržimas į dykumą“. Drama. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilietai kaina – 25 Lt.

6 d., antradienį, 7 d., trečiadienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Antono Čechovo „Palata“. Ligos istorija. Inscenizacijos autorius ir režisierius Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietai kaina – 50 Lt.

7 d., trečiadienį, 19 val. Mažojoje scenoje – Erico-Emmanuela Schmitt „Smulkūs vedybiniai nusikaltimai“. Dviejų dalių vedybinis detektivas. Režisierius Raimundas Banišius. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietai kainos – 25, 30 Lt.

Teatro kasa veikia kasdien 10.30–19 val. Informacija tel. 8-37 22 40 64, www.dramosteatras.lt. Bilietus taip pat platina TIKETA.LT.

Kauno valstybinis lėlių teatras

5 d., pirmadienį, 12 val. „Aukso kiaušinis“. Lietuvių liaudies pasakos motyvais. Nuo 5 m. Režisierė J. Januškevičiūtė. Bilietai kainos – 8, 10 Lt.

Bilietai parduodami teatro kasoje ketvirtadieniais ir penktadieniais 11–17 val., šeštadieniais ir sekundadieniais 10–14 val. Informacija tel. 8-37 220061, www.kauvaloleles.lt.

1 d., ketvirtadienį, 18 val. muzikiniai žaidimai „66 susikaupimo minutės“. Čros Giedrius Kuprevičius. Bilietai kaina – 10 Lt.

7 d., trečiadienį, 18 val. Kauno apskrities Juozo Naujaliu muzikos gimnazijos simfoninio orkestro koncertas (meno vadovas ir dirigentas Jonas Janulevičius). Solistai: Petras Geniušas (fortepijonas) – meistriškumo kursų dėstytojas, Benediktas Bartulis (fortepijonas), 5 kl., mokytoja Birutė Kumpikiene, Viltė Žakevičiūtė (smuikas), 8 kl., mokykla. Laimutė Bluijenė, Karolina Pancernaitė (fortepijonas), Ig kl., mokykla. Rymantė Šerkšnytė, Milda Vaiciulytė (smuikas), 8 kl., mokykla. Milda Pupelienė, Akvilė Lekečinskaitė (obojus), I g kl., mokykla. Vytautas Masteika, Aistis Gelusevičius (obojus), III g kl., mokykla. Vytautas Masteika, Deimena Petkauskaitė (smuikas), 7 kl., mokykla. Milda Pupelienė, Stasys Makšutis (klarnetas), 6 kl., mokykla. Vitalius Žemaitis, Jonė Barbora Laukaitytė (smuikas), 5 kl., mokykla. Ilona Klusaitė. Programa: W. A. Mozart Koncertas fortепijonui ir orkestrui Nr. 20, d-moll, K466, Koncertas fortepijonui ir orkestrui Nr. 1, F-dur, K37, I dalis, Balio Dvariono „Prie ezerėlio“, J. S. Bacho Koncertas Nr. 5, f-moll, BWV1056, I dalis, Koncertas dviejų smuikams ir orkestrui d-moll, BWV1043, II dalis, J. Suko „Meilės daina“, K. Stamitz Koncertas klarnetui ir smuikui Nr. 4, A. Vivaldžio Koncertas smuikui a-moll, II ir III dalys. Dirigentas Martynas Staškus.

7-11 d., trečiadienį-šeštadienį – XIX Tarptautinis jaunųjų muzikų festivalis „Kaunas 2010“.

Bilietus platina TIKETA ir Kauno filharmonijos kasos. Informacija tel. 8-37 20 04 78, www.kaunofilharmonija.lt

Balandžio 9 d., penktadienį, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) kviečia į rašytojos Linos Navickaitės knygos „Saulėgrīža“ sutiktuvės. Kartu su knygos autore dalyvaus: rašytojai Enriko Striogaitė, Aldona Ruoseckaitė, Viktoras Rudžiškas, Vidmantas Kiaušas-Elmiškis, aktorai Lucija Zorūbaitė ir Andrius Žiurauskas. Muzikos Rėžius Čemolonskas. Knygą bus galima išsigyti.

Nemunas ISSN 0134-3149
Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mén.
Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: <http://www.culture.lt/nemunas>

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas — Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino UAB „ArxBaltica“
Tiražas 1500
Rankraščiu nerecenzuojame ir negražiname.

6 d., antradienį, 18 val. Kauno menininkų namuose (V. Putvinskio g. 56) – teatralizuotos lietuvių liaudies pasakos „Pelenė“ ir „Lukošiukas“. Harmoniuotos lietuvių liaudies dainos – kompozitorė Kristina Vasiliauskaitė. Videoprojekcija – režisierė Jurga Šurnaitė, dailininkė Asta Urbonaitė. Atlikėjos: Skaidra Jančaitė (sopranas), Kristina Vasiliauskaitė (fortepijonas), Raimonda Daunienė (smuikas), Joana Daunytė (arfa), Vita Marija Daunytė (fleita), Elena Daunytė (violončelė), Kotryna Ugnė Daunytė (smuikas).

Bilietai kaina – 8 Lt, su nuolaida – 5 Lt. Bilietus galima išsigyti Kauno menininkų namų Mūzų svetainėje (I a., I–IV 10–13 val., 14–17 val., V 10–13 val., 14–16 val.), taip pat visose TIKETA kasose.

Nuo kovo 29 d. Kauno menininkų namuose veikia Vilnius dailės akademijos Kauno dailės fakulteto Taikomosios grafikos katedros trečio kurso bakalaureantė Šarūnės Ivoškaitės personalinė skaitmeninio estambo paroda „Ribo-se“. Kuratorė – lekt. Greta Grendaitė-Vosylėnė. Paroda veiks iki balandžio 24 d. Kviečiame apsilankytį pirmadienį-ketvirtadienį 10–18 val; penktadienį 10–16.30 val. Įėjimas nemokamas.

Informacija tel. (8-37) 22 31 44, www.kmn.lt.

Kauno tautinės kultūros centras

(A. Jakšto 18)

1 d., ketvirtadienį, 17 val. Vilniaus etninės kultūros centro vyriausiosios koordinatorės, tautodailininkės Marijos Liugienės parodos „Tradiciniai lietuviški sodai“ atidarymas. Dalyvauja autorė. Vyks nemokamas praktinis užsiėmimas „Velevykos. Sodų vėrimas“. Bus pristatomoma tautodailininkės Joannos Imbrasienės karpinių paroda „Bundantis pavasarais“. Įėjimas nemokamas.

2 d., penktadienį, 17 val. paskaita „Palaiminimas persekiojamiesiems“, lektorius Aleksandras Žarskus. **18.30 val.** susitikimas su „Žolinčių akademijos“ presidente Danute Kunčiene. Tema „Velykų valgai“.

6 d., antradienį, 17 val. dekuožo technikos mokymai suaugusiesiems „Medinių daikų puošyba. Skrynelė“, veda Rita Juodytė. Atsinešti priemones. Registracija tel. 867936715.

7 d., trečiadienį, 18 val. paskaita „Balandžio mėnesio kalendorius: Atvelykis, Jurginės, Jorė, laukų laimiminės“, lektorius Aleksandras Žarskus.

Šv. Jeronimo premijos konkursas

LR kultūros ministerija kartu su Lietuvos literatūros vertėjų sąjunga rengiasi skirti Šv. Jeronimo premija grožinės ir humanitarinės lietuvių literatūros vertėjui už profesionaliai ir meniskai į užsienio kalbą išverstus kūrinius, už lietuvių literatūros populiarinimą užsienyje. Premijos tikslas – įvertinti ir skatinti lietuvių literatūros vertėjų darbą ir indėli į tarptautinius kultūros mainus, Lietuvos kultūros skliaudą užsienyje, patrauklaus Lietuvos įvaizdžio kūrimą.

LLVS kviečia siūlyti kandidatus iki 2010 m. balandžio 12 d. el. paštu info@llvs.lt. Pareiškėjai turi pateikti kandidato gyvenimo ir veiklos aprašymą bei darbų sąrašą. Vertinimo komisija turi teisę paprašyti pateikti darbų pavyzdžius.

Šv. Jeronimo premijos lietuvių literatūros vertėjui skyrimo nuostatai skelbiami tinklalapyje www.llvs.lt. Kandidatus premijai gauti gali pristatyti meno kūrėjų asociacijos, leidyklos, šventimo ištaigos, kiti fiziniai ir juridiniai asmenys.

Ši premija kartu su penktą kartą skiriamą Šv. Jeronimo premiją užsienio literatūros vertėjui į lietuvių kalbą bus teikiama rugpjūčio 30-aį, minint Tarptautinę vertėjų – šv. Jeronimo – dieną. Laureatai bus apdovanoti piniginėmis premijomis ir diplomais.

2 d., penktadienį, 13 val. Rysų istorijos muziejuje (Rutušės a. 19) vyks diskusija „Kultūrinė žiniasklaida. Aktualios ir perspektyvos“. Bendrą Lietuvos kultūrinės žiniasklaidos padėti pristatys Mykolas Karčiauskas – Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo direktorius. Dalyvaujančios literatūrinių ir kultūrinių leidinių bei tinklalapių redaktoriai, kultūrinių laidų vedėjai, kūrybinių sąjungų, bibliotekų, muziejuų vadovai, aktyvios kultūrinės bendruomenės atstovai. Diskusijos iniciatorius – Kauno miesto savivaldybės Kultūros skyrius.

Koordinuojąskyriau specialistė Erika Drungytė. Tel.: +370 614 13883.

1 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – rašytojos Vidmantės Jasukaitės eilėraščių knygos „La Loba / Kas už nieko“ pristatymas. Vakare dalyvaus rašytoja Vidmantė Jasukaitė, literatūrologė dr. Žydrėnė Kolevinskienė, literatūros kritikas Valentinas Sventickas, skaitovė, rašytoja Rasa Veljevitė, dainininkė Rasa Jazukonytė.

Nuo kovo 22 d. Rašytojų klube veiks poeto Justino Marcinkevičiaus 80-mečiui skirta Onos Pajedaitės fotografijų paroda.

Smulkesnė informacija tel. (85) 2629627; (85) 2617727, el. paštas: rasytojuklubas@aiva.lt.

LIETUVOS RAŠYTOJŲ SAJUNGOS

SUVAŽIAVIMAS

2010 m. balandžio 16 d.

Rašytojų klubo salė (K. Sirvydo g. 6, Vilnius)

Darbotvarkė

10.00 Dalyvių registracija. Pirmininkauja Eugenijus Ališanka, Erika Drungytė.

11.00 Suvažiavimo pradžia.

11.15-11.30 Reglamento, sekretoriato, balsų skaiciuotojų (atviro balsavimo) tvirtinimas.

11.30-11.50 LRS metinė ataskaita. Pranešėjas LRS pirminkas J. Liniauskas.

11.50-12.10 Valdybos metinė ataskaita (LRS pirminko pavaduotojos B. Augustinienės pranešimas).

12.10-12.30 Pranešėjų atsakymai į klausimus. Ataskaitų tvirtinimas.

12.30-13.00 Suvažiavimo dokumentai - svarstymas, diskusijos, priėmimas.

Suvažiavimo uždarymas.

Lietuvos rašytojų sąjungos valdyba

www.llvs.lt

Lietuvos literatūros vertėjų sąjunga kviečia visus dalyvauti metų verstinės knygos rinkimuose: skaityti ir balsuoti tinklalapyje www.llvs.lt ar el. paštu info@llvs.lt už vertingiausią 2009 m. verstinę šiuolaikinę knygą iš šio septintuko:

Bergman, Ingmar. *Fani ir Aleksandras*. Iš švedų k. vertė Zita Mažeikaitė.

Meek, James. *Meilės aktas*. Iš anglų k. vertė Kazimiera Kazijevaitė.

Mysiński, Wiesław. *Traktatas apie pupelių glaudymą*. Iš lenkų k. vertė Kazys Uscila.

O'Connor, Joseph. *Atpirkimo krioklys*. Iš anglų k. vertė Nijolė Chijenienė.

Pamuk, Orhan. *Stambulas: prisiminimai ir miestas*. Iš turkų k. vertė Justina Pilkauskaitė.

Savage, Sam. *Firminas: metropolio prasčioko nuotykiai*. Iš anglų k. vertė Emilija Ferdmanaitė.

Veronesi, Sandro. *Ramus chaosas*. Iš italų k. vertė Inga Tulisevskaitė.

Balsuoti galima iki **balandžio 15 d.** Balsavimo rezultatai bus paskelbti balandžio 23 d. – Pasaulinė knygos ir autorių teisių dieną.

8 d., ketvirtadienį, 18 val. Lietuvos literatūros vertėjų sąjunga kviečia į renginį Vilnius paveikslų galerijoje (Didžioji g. 4). Kartu su leidykla VAGA bus išteikta Redaktoriaus premija „Auksinė lupa“ Bronei Balčienei. Bus paskelbtas ir apdovanotas Dominyko Urbo premijos už vertimo debiutą laureatas.

Lietuvos literatūros vertėjų sąjunga

Réméjai:

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS RÉMIMO
FONDAS

KAUNO MIESTO
SAVIVALDYBĖ

SPAUDOS, RADIOS
IR TELEVIZIJOS RÉMIMO
FONDAS

„Nemuno“ saskaitos AB banke „Swedbank“:
LT

Kauno karuselė

„Kovo 26 d., penktadienį, 12 val. Laisvėje, prie „Romuvos“: *soc-meninė flesmobinė akcija „Su kava – už „Romuvą“*. Tokia žinia apskrejė Kauno aktyvių būrelį virtualių priemonių kanalais. Ir jie visi susirinko išgerti priespinės kavos kino teatro teritorijoje su kilniu tiksliu širdyse. Nors praejusio penktadienio kova jau „atstovė“, jūs niekur nepavėlavote. Organizatorius Audrys Karalius geriamosios-kalbamosios veiklos penktadieniais lyg ir suplanavęs visam mėnesiui. Tik prieš tai instrukuoja: „Tikslas – Kino sugrąžinimas į „Romuvą“. Žanras – Humanitarinė Okupacija. Ginklas – Kavos Puodelis (karštas, bet taikus). Taikinys – Didysis Egoistas (ponas Š.). Galima: naudotis pieškliais. Naudoti poną Š. raginan-

čius tekstus ir gatvės grafiką. Naudoti kitas Taikias Gatvės Meno priemones (judesį, garsą ir kvapą).“ Grojantį, stypsančią, bendraujantį ir sienas ramstančių ten netrūksta, tačiau jūsų – vis dar nėra. Ateikite. „Romuvos išlaisvinimas – tai siekis pažadinti „Romuvos“ kino teatrą iš metų metus trunkančio snaudulio. Tai siekis suburti bendramincius, palaikančius „Romuvos“, tarpukario laikus menančio kino teatro, atkaklų gaminimą. Tai taip pat ir kvietimas „Romuvai“ išsilaisvinti į Laisvės alėją!“ Ateityje taikusis kovotojų būrelis kavos puodeliai nusiteikės pabaksnoti ir į kitus varguolių daliai Kaune pasmerktus pastatus.

„*Anime Nights*“ – didžiausias animacijos ir japonistinės renginės Lietuvoje, kuris „Romuve“ įsikūrė kovo 26 d., visai netrukus po vidurdienį vykusio penktadieninio kavos gérimo ritualo jos prie-

gose. Ir įsikūrė jau penktą kartą. Tiesa, iš pradžių japoniška animacija, pagardinta sušiais ir kita rytiška atributika, spietesi paskaitų auditorijose (rengini organizuojant Kauno technologijos universiteto Informatikos fakulteto studenčių atstovybė), o dabar jos prisipildo su šešelis ir apliečias kino teatras, laukiantis savo šešių animacijos pažielių dieną ir naktį – net su miegmaišiais.

Dvi naktis ir dvi dienas tėsesi geriausiu ir naujausiu animacinių filmų bei serialų peržiūros, linksmos atrakcijos ir žaidimai pertraukų metu, kad pailsėt akys ir neimtų snaudulys. Kasmet kartoja kūrybiniai konkursai, kurie kai kam gal skamba tarsi neiššifruojami burtažodžiai: muzikinių *anime* klipukų (AMV), Cosplay kostiumų ir *manga* piešimo, o šais metais dar ir naujo *anime* stilus kaledoriaus kūrimas po išpuodingos fotosesijos.

Šiaip jau organizatoriai skelbia,

jog renginio naktys skiriamos tik tiesiems pasiventėliams, o dienomis galima pamąžu pratintis prie *anime* bei pačios Japonijos kultūros ir mėginti ją pamilti.

Esu girdėjusi, kad įvairiausiu žanru humoristai ir kitokie publicos linksmintojai kasdienybėje yra gana niūrūs žmonės. Tačiau „darbe“ jie lyg ir turėtų smagintis. Kompanija kovo 26 d. tam irgi buvo visiškai tinkama – Velnių muziejus eksponatai daugelių lietuvių gerokai intriguoją, tieša, kol dar neteko su raguotaisiais akis į aki susitiki. Tačiau tradicieniam „*Šaipoku*“ klubo karikatūrų parodos atidaryme kažkodėl tyrojo nesuprantamas liūdesys. Tiesą sakant, ten nieko juokingo ir nėra. Juokas pro ašaras: „Balandžio 1-oji laikytina sveikatinimo diena. Daugelis dalyvauja sveikatinimo akcijoje: „Kyailink, mausyk savo artimą!“ Šitaip liaudiš-

kai taisomas ūpas“. Tačiau „*Šaipokai*“ skelbia vengiantys tokios ydingos praktikos ir linksmintis nori linksmai. Surengę karikatūrų parodą, jie jau planuoja organizuoti suvažiavimą, kuriame įteisins savo labai rimbą veiklą. Pasirodo, net trečdalis grupės narių gyvena Kaune. O parodoje, kurioje dar kartelį pašiepiamos senos kaip pasauly žmonijos ydos ir dažniausiai ta pačia senaja, geraja piešinio maniera, dalyvauja: Alfonsas Bendžius, Rokas Beresniovės, Vladimiras Beresniovės, Andrius Deltuva, Šarūnas Jakštės, Alvydas Jonaitis, Saulius Medžionis, Algirdas Radvilavičius, Laima Šabūnienė, Edmundas Unguraitis, Marta Valaičienė, Rolandas Vičys, Mykola Kopusta iš Ukrainos. Paroda atidaryti jiems tradiciškai patalkino rašytojai: Aleksas Dabulskis, Jurgis Gimberis ir Rimantas Klusas.

**Parengė
Audronė MEŠKAUSKAITĖ**

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Admirolas“

Gediminas JANKAUSKAS

Balandžio mėnesį Kitokio kino klube pradedamas biografinių filmų ciklas „Žmogus istorijos verpuose“. Pirma šios programos drama „*Admirolas*“ (**antradienė, balandžio 6 d.**) skirta labai kontroversiškai Rusijos istorijos figūrai. Per savo 46-erių metų gyvenimą Aleksandras Kolčakas patyrė tiek svarbių įvykių, kad juos sunku sudėti ne tik į vieną filmą, bet ir į ilgą TV serialą. Pasižymėjės per Rusijos ir Japonijos karą, jis vėliau už tévynę kovėsi ir jūrose, ir sausumoje. Dalyavo geografinėse ekspedicijose, rašė monografijas, muzikavo ir dainavo (teigiamai, kad būtent jis sukūrė romansą „*Žibėk, žibėk, žvaigžde mano*“), o po 1917-aisiais Pe-

terburge įvykdutos bolševikų revoliucijos tapo Sibire suburtos kariuomenės vadu ir net buvo paskelbtas aukščiausiu Rusijos valstybės valdytoju. Su Sibiro armija Kolčakas patraukė link Maskvos bei Peterburgo ir per trumpą laiką išlaisvino nuo bolševikų teritoriją iki Volgos ir Uralo. Bet čia pergalės žygis buvo sustabdytas. Ne sulaukęs žadėtos sajungininkų (Amerikos, Japonijos, Prancūzijos) pagalbos ir bendražygį išduotas, populiarusis admirolas paties Lenino įsakymu 1920 m. vasario 7-osios naktį buvo sušaudytas, o jo kūnas įmetas į eketę. Sakoma, kad Kolčakas pats režisavo savo sušaudymo ceremoniją, nes pagal carinės Rusijos karo įstatutus egzekucijai gali vadovauti tik karininkas, kurio rangas ne žemesnis nei pasmerktojo.

„Ateis diena, kai mūsų vaikai, stebėdami dabartinių dienų gėdą ir siaubą, daug ką Rusijai atleis vien už tai, kad visgi ne vienas Kainas tada viešpatavo tamsoje, bet ir Abe-

lis buvo tarp mūsų tévynės sūnų. Ateis laikas, kai aukso raidėmis amžiams bus įrašytas šlovingas Jo vardas Rusijos žemės metrastryje.“ Taip apie A. Kolčaką per jam skirtas gedulingas Mišias 1921 m. Paryžiuje sakė didis Rusijos rašytojas, būsimasis Nobelio premijos laureatas Ivanas Buninas. O gimtojoje Rusijoje iki pat sovietų valdžios krachotikras patriotas buvo vadinamas tik gėdingais liaudies priešo epitetais.

Vos pasirodžiusi ekranuose „*Admirolas*“ kritikai pavadino rusišku „*Titaniku*“. Ne tik dėl marinistinės tematikos, bet ir todėl, kad abiejuose filmuose tragiškų istorinių įvykių fone rutuliojasi graži meilės istorija. „*Admirole*“ punktyru nužymėti svarbiausiai Kolčako karinės karjeros epizodai, o daugiausia dėmesio skiriama narsaus karo vado ir jo bendražygio žmonos Anos Timirevos meilei. Pagrindinius vaidmenis atliko populiarūs rusų aktoriai Konstantinas Chabenskis ir Jelizaveta Bojarskaja.

Savaitgalis prie televizoriaus

Nuodėmių užkalbėjimai ir kitokie ritualai

Gediminas JANKAUSKAS

Pirmajį balandžio savaitgalį Lietuvos TV ekranoose griaudės „sunkeių artilerija“, kurios bendrame gaudime išskirkis garsiausiu nūdienos kino režisierių salvės. Stevenas Spielbergas žiūrovų simpatijas stengsis laimeti populiarių kino žanru istorijomis. Komedija „*Pagauk, jei gali*“ (šeštadienis, 11.40 val., TV3) pasakoja apie tai, kaip septintojo dešimtmiečio pradžioje mokesčių politikos nuskurdinto amerikiečio sūnūs Frenkas Ebegneilas (jį suvaidino Leonardo DiCaprio) metė asmeninį iššūkį galingai Amerikos imperijai. Būdamas tik šešiolikos metų jis išmoko padirbtį čekius stambioms sumoms taip, kad net patyrė bankų ekspertai neatskirdavo. Po to Frenkas tapo lakanu ir „zuikiu“ skraidydamas garsiausiu oro kompanijų léktuvaus grynino svetimus milijonus, o kai šis verslas pasidare pavojingas, vyrukas prisigamino netikrų diplomų ir maustė patiklius amerikiečius, apsimetęs tai mediku, tai teisininku. Kai šis amerikietiškas Ostapas Benderis pagaliau buvo su-

imtas, jo karjera nesibaigė. Tiesiog prasidėjo naujas jos etapas.

Visiška šios komedijos priešgybė yra kitas S. Spielbergo dabas „*Pasaulių karas*“ (sekundienis, 22.00 val., TV3), sukurtas pagal fantastikos gerbėjų puikiai žinomą Herberto G. Wellso romaną, parašytą dar 1898 m. Bet iš šio chrestomatinio veikalio į filmą atkeliau tik pagrindinė fantastinė situacija – Žemės planetą nori pavergti piktieji ateiviai iš Marso. O visa kita – jau režisierius interpretacija. Kad S. Spielbergas moka žiūrovus įtikinti, jog kosminėje galaktikoje egzistuoja kitos civilizacijos, žinome iš jo fantastinių dramų „*Artimi trečio laipsnio kontaktai*“ ir „*Ateivis*“. Deja, ši kartą toliau holividinių stereotipų apie pasaulį gelbstinių Tomą Cruise'ą nuenėti nepavyko.

Kur kas labiau pasisekė režisieriui Frankui Darabontui, sugebantį net iš siaubo romanų meistro Stepheno Kingo kūrybos išrutulioti nevienareikšmiškų klausimų pynes. Ar galima žmogui atimti gyvybę, kad tokiu būdu jis būtų nubaustas už žmogžudystę? Kuo „civilizuota“

egzekucija kalėjime skiriasi nuo prasto nužudymo? Ir pagaliau – ar žmogžudžių mirties bausme nubaudisi visuomenė turi moralę teisę sakyti, kad triumfavo teisingumas? Atsakymu į panašius klausimus ieškoma filme „*Žalioji mylia*“ (šeštadienis, 23.10 val., TV3). Čia rekonstruojama tikra istorija, įvykusia Amerikoje 1935 m., kai į Cold Mountaine kalejimo mirtininkų kamerą pakliuvo milžiniško sudėjimo tamsiadis Džonas Kofis, visai nepanašus į šaltakraujį žudiką. Panašu, kad likimas bus jam išskréti piltą pokštą. Tačiau dabar Džono laukia tik žalinoleumu dengtas koridorius, vėdantis į šiurpius egzekucijos vietą.

Amžinias „*šaipokas*“ ir tragikomiskas filosofas Woody Allenas kartais leidžia sau atskivépti nuo egzistencinio nerimo ir paimprovizuoja populiarūjų žanru temomis. „*Sensacijoje*“ (šeštadienis, 23.30 val., LTV) jauna koledžo žurnalistė Sondra (aktorė Scarlett Johansson) atvyksta į Londoną tirti „kortų žudiko“ istorijos. Drasi mergina savanoriškai imanarplioti sudėtingą žmogžudystės aferą ir netrukus įsimyli kaltinamą

ji. Tradicinę istoriją apie žurnalista, demaskuojanti serijinį žudiką, komplikuoją keli mistinių momentai, kurių atskleisti negalima...

Garsus prancūzų režisierius François Ozonas filme „*Angelas*“ (sekundienis, 23.15 val., LTV) mėgina atgaivinti klasikinės melodramos pasaulį ir pasitelkia moterišką romanų klasikės Elizabeth Taylor (ne-painiokime jos su garsia aktore) autoritetą. Skurde užaugusi Andžela Deverel svajoja apie šlove, turtus ir nežemišką meilę. Ne tik svajoja, bet ir yra pasiryžusi tapti garsia rašytoja. Netrukus jos romanai užkariauja rinką. Andžela nusiperka „Rojumi“ pavadintą vilą, įsimyli jauną dailininką ir gyvena savo svajonėse, nekreipdamas dėmesio į tikrovę.

Kito garsaus rašytojo Johno Updike'o romano ekrанизacija „*Ystviko raganos*“ (sekundienis, 0.30 val., LNK) mus panardins į magijos ir erotinių fantazijų pasaulį. Režisierius George'as Milleris parodijuja žiūrovų megstamus siaubo filmus, kuriuose žmonių gyvybėmis manipuliuoja šetonai, raganos ir kitokios

pragaro išperos. Trys vienišos moterys, svajodamas vakaraus apie idealių vyrišķį, nelauktai atranda savoje magiškų galių. O po vieno jų juodosios magijos seanso į Ystviką prabangiu limuzinu kartu su pragariškais trenksmais atvyksta ekstravagantiškas vyrišķis Derilas van Hornas. Greitai paaikėja, kad iš paties pragaro...

Seksualiniai geismai domina ir režisierių Algimantą Pupą, „*Nuodėmės užkalbėjimą*“ (sekundienis, 21.00 val., TV1) sukurė Jurgos Ianauskaitės romaną „*Ragana ir lieutas*“, „*Placebas*“ bei „*Sapnų nubloki*“ motyvais. Anot režisieriaus, „tais istorija apie vyru pažemintas, maištaujančias moteris, kurios išsiuvaluoja tik kitoje realybėje. Skausminga jaunos moters aistra kunigui ir gyvenimo vidurio sulaikusios psichoterapeutės intymus dienoraštis, kurį leista perskaityti visiems norintiems.“

Bevei visi roko operos „*Pink Floyd. Sienna*“ (sekundienis, 23.05 val., TV1) epizodai seniai tapo nepamirštamais muzikiniai klipais. Sunku nesutikti su režisieriumi Alanu Parkeriu, kuris kartą pasakė: „Jeigu MTV mokėt man bent po dolerį už kiekvieną pavogtą iš „*Sienos*“ kadrą, aš seniai būčiau milijonierius.“ Filmas sudarytas iš atskirų grupės „*Pink Floyd*“ hitų, tačiau nesunku ižvelgti irraudona gija einančią siužetinę liniją. Jos herojus, roko dainininkas Pinkas, lyg atsigrežęs į nuo eitą kelią, mąsto apie kainą, kurią teko sumokėti už dabartinę sekム. Kiekvienas prisiminimas – tarsi atskira plyta, iš kurių mūrijama vis auksčesnė metafizinė siena.